141400 Москов... обл.
г. Химки 6
ул. Библиотечная 15
Книгохранилище гос биб-ке СССР им Ленина
1/1283 сер

Массо а мехкий пролетареш, вlашарlхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьл 1923 шера денз ● ШИНАРА, 29 НОЯБРЬ, 1983 ШУ. ● № 143 (8865). Мах 3 кап.

ЕРРИГАЧА ПАРТЕ, ДЕРРИГАЧА ХАЛКЪА ЛОIАМ

Нохч-Гlалгlайчен къахьегамхоша, берригача советски наха а санна, вай партен правительствай политика могаеш хьал а лоацам, чlоагlа йоах: Советий Мехка а ерригача социалистически содружества мехкий а кхерамзле лораергья вай!

КПСС НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА ПЛЕНУМ

Селхан, 28 ноябре, Грозне хилар КПСС Нохч-Гlалгlай областной комитета аргlанара XII пленум. Цига дийцаб, «XVIII Нохч-Гlалгlай областной партийни конференцена йолча КПСС обкома отчетни доклада хьакъехьара» дош.

Доклада проект ювцача дакъа лаьцар: КПСС Грозненски горкома хьалхарча секретара Н. И. Семенова, КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара П. Н. Громова, КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара Б. К. Чагаева, КПСС Назрановски райкома хьалхарча секретара А. А. Мякиева, НГIАССР юрта боахама министра М. А. Арбиева, республика яздархой Союза правлене председателя Р. С. Ахматовас.

Пленумо чlоагlйир доклада проект, из ювцача хана юкъейоалаь предложенеши замечанеши теркал а еш.

Пленум цигга llежар организационни дешага.

Кхыча балха тlа водаш хиларца дувзаденна КПСС обкома секретарен бюро членен декхарех мукъывалийтав М. О. Бузуртанов.

КПСС Нохч-Гlалгlай обкома секретаралла а бюро членалла а хержай КПСС Ачхой-Мартановски райкома хьалхарча секретаралла болх беш хиина З. А. Яндиева.

ТОЛАМАША ДОГ ХЬЕСТ, ХЬИНАР АЙДУ

Пахьарча шерашка геттара дика якхю тха боахаме шекара свеклаш.

Алкха тха бригада коллективо план 215 йолаш хlара гектара тlара 352 центнер чу а ена пачхьалкхенна 7000 тонн совгlа свеклаш дlавелар укх шера.

Хlьта мелагlча гlулакхаша вlаштlехьдоалийт тха иштта хьалхале болх бе! Эггара хьалха коллективе барт-цхьоагlо хилара, шекара свеклаш кхиера опыт lоеш, хьуэкъам елсамбенкха йиш хулийта торонаш хаддензе лехаш хилара. Укх шера, тха лоалахоче «Шалински» совхоза кхаш леладераша санна, юкъе юкъ я ютеш цхьан мутlарагlа дlайийра оаха шекара свекла. Хьалха цхьатерра фу тоссаш дlахоече хана зиленачул дукхе дикагlа хьийкъар тха уж. Хlана аьлча, аттагlа дар мутlарашта юкъе оасар да, чуэцача хана свеклаш хьахкне. Цул совгlа, дикка докделар цхьа центнер из культура кхоарга дlадодар а. Цхьатерра дlаюеча хана 20 процент дукхагlа фу тосс пунктирни хьакеле дlаюеш йолчул.

Лекха аз оьннача тайпара дукха ба тха коллективе белхах дог лазерш, хапонех бlу ца къожаш къаьхьаташ а опыт йола а нах. Царех ба эггара хьалха Башуева Сапет, Сатиханова Аймани, Саламова Нануса, кхыбараш. Масала, Сапета укх шера хlара гектара тlара 790 центнер свеклаш чуийцар, цул 19 центнер мера кlезигагlа хилензар Аймана чубена хьувкъам а, иштта дика хьувкъайир из культура Нанус а.

Коллективни подрядагlа бу тха бригада болх. Иштта болх беча хана хlаравар ший декхарею ма могга дикагlа кхоачашде гlерташ хул. Хlьта шекара свеклаш дикагlа хьувкъе ма ю елапеш а дукхагlа хул.

Хьинар совдоаккх социалистически яхьо. Бригадашта юкъе котало яхкар дукъе лоаттабеча къовсама Социалистически Къахьегама Турпала Сандов Бауде кулгалдеча бригадал укх шера кlеззига хьалхьаьннай тха коллектив.

Даьхенна шекара свеклаш дlахкара нарарча пятилетка план доь шера яь яхаза декхар тlийцадар оаха. Лаьрхlар тlехкхоачашде карагlдергда бригадена.

Массе хана санна, хургболча хьувкъама ларда йолла гурайна долалу тхо. Шекара свеклаш дlаера хьакъоастадеь лаьтта забе аьха а даьккха органически удобренешца хьаьндеш да хlана. Тоаьь хьаккхай тхоай мел йола тlехьеюаза инвентарь. lай хlара шера тха боахаме вlашагlйоткаче агрономически курсашка шоай белха гоезал лакхьеш дешаш хургба шекара свеклаш леладераш.

Т. МУСЛИЕВА,
Шалински района «Джалкан» совхоза шекара свеклаш кхееча бригада бригадир, Социалистически Къахьегама Турпал.

Шера планагlа йолча йоагlар 1420 тонн йолаш укх шера итт бетта пачхьалкхенга 1288 тонн шура ехкай Наурски района «Россия» яхача колхоза хьайбаш леладераша. Дlадахача шера ку юкъа ехначунца мийсйача из 115 тонн дукхагlа я.

Из толам баьккхаб шоай кхоачамехи торонехи ма могга пайда а эцаш, хlара кхоабеча lаттагара дlабахача итт бетта 2383 килограмм шура яккха цар вlаштlехьдаларех. Лоацца аьлча, укх шера хlара lаттагара 107 килограмм е 4,7 процент шура дукхагlа яьккхай.

Деттаеш дола доазар кхоабеш йо ферма я ку колхозе. Надтеречни района кхайхарах хьал а кlйца, хьайбаш толаме lаштара дахара низаш тlадероадаь къахьегаш я дар коллективаш. Хlьта царна юкъе яьржача социалистически яхье хьалхе яьккхай Алхастов Мухьмада кулгалдеча № 1 йолча ферма коллективо. Итт бетта хlара кхоабеча lаттагара 2434 килограмм шура яьккхай цуна доярканаша, шера планагlа яккха йоагlар 2650 килограмм йолаш.

Хlьта яхье толамагlа моттиг яьккхай Абуев Султана кулгалдеча № 2 йолча ферма коллективо. Цун доярканашта юкъе белгалъяьнна къона белхло Курмакадова Румайзат. Хlаннае шай шера план кхоачаш а еш, хlара ше беттача lаттагара 2600 килограмм совгlа шура яьккхай Румайзата.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

СУРТА ТlА: Наурски района «Россия» яхача колхоза доярка Курмакадова Румайзат.

З. БАТЧАЕВА сурт.

ДИКА ХОАМАШ

Производства эффективности балда дикагlа лаккхьаро тlехьа лоаттабеча къовсаме къаьстта дика толамаш доахаш ба укх шера «Автоспецоборудование» яхача Грозненски опытно-экспериментальни завода болхлой. Тайп-тайпара продукци маьхала яккхара хьайтта бетта план кхоачашьярах рапорт делар цар 14 ноябре. Ер бутт боалехьа пачхьалкхен планагlа лаьрхlачул совгlа цар маьхала йоаккхаргья 350 эзар сома маьхка промышленни продукци.

Бийдаь, металл, электроэнерги, ихийола материалаш кхоярах, заданел совгlа продукци маьхала яккхарах шу доладелча денз планагlа лаьрхlачул 88 эзар сом пайда баьб цо пачхьалкхенна. Къахьегама овсарле лакхъяра задани 4,7 процент тlехкхоачашъяьй.

Белгалъяьнна дика къа а хьегаш, хlанналехьа пятилетка хьалхарча кхаь шера задани кхоачашъяь итташ бригадаш я заводе. Царех я З. С. Алифиренко, А. А. Федоренко, Ю. Гечебаев, А. В. Федосов керте латта бригадаш подрядагlа къахьегаш йола коллективаш.

• • •

Пятилетка кхаь шера задани хамал хьалха кхоачашъяра тlехьа шерра яхь йоаржаяьй Ленина орден лела «Грознефть» объединене буровой бригадаш. Цу яхье хьалха а латташ, хlанналехьа кхаь шера план толаме кхоачаш тlехкхоачаяш ярах рапорташ деннад бурува деттача 38 бригадай коллективаша. Царна юкъе я буровой начальникаш Н. И. Меграбов, В. П. Найшак, В. Н. Дудуев, I. А. Галаев, Н. Ф. Баскаков, кхыбараш керте латташ йола лаьттан четаш тlехкарий коллективаш, А. М. Светличный, А. И. Какачев керте латта капитальни ремонт ю, В. П. Лукошина, Н. Н. Шмилева кулгалду скважинашта капитальни ремонт ю бригадаш.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

Назрановски трикотажни фабрике дукха болхлой ба вlашлелаьа цхьайттаалагlча пятилетка задани кхоачаш а яь. Царех цlераш йоахача хана фабрика кулгалхоша эггара хьалхарчарца цlи йоаккх Саналова Марияй. Укх шера апрель бетта рапорт делар Марияс цхьайтталагlча пятилетка задани [illegible].

Хlьта берхlалагlча конвейера хlамаш тега мотористка, коммунистически къахьегама ударник Богатырева Мухарбика Паьтlамата къахьегама календаре тlа ба 1986 шера июнь бутт. Ше овсаре къахьегарал совгlа, тегаш мел йола хlамаш дикеи тlехдикеи мара хилийтац цо. Дукха совгlаташ тийнад Паьтlамата цун къахьегама толамаш белгал а доахаш. Царна юкъе я «За трудовую доблесть» яха медаль.

СУРТА ТlА: хlамаш тега мотористкаш М. Саналова и П. Богатырева.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЭГlАЗАЛ КХАЙКАЮ

Ши эзар совгlча сагах латта тха завода коллектив гулъенна яр селхан балха дийдоладалалехьа КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя Ю. В. Андропова яьча Заявлене хьакъехьа хиннача митинге.

Цига къамаьл деш тlемен къахьегамен ветерана, завода ОТК мастера Круглянов Павела Федоровича аьлар: «Тхона, тlема lазап лайнараштa, геттара дика бовз маьршача вахара мах. Вай цхьаннена а тувсац тlема кхерам, цхьабакъда вошалла тера а эгадайтаргдац. Тахан машаре къахьета йиш йолча хана, во тlема лоьзар да малхбузехьарча цхьайолча пачхьалкхенаша леладер, хlьта царна хьалхалатта США милитаристски гlозараш чуваьлла хьузар а бoлхa тийша болх ба».

Рейгановски администрацена эгlазали вийи кхайкаеш дар наладчика Немцев Евгений Ивановича, резчика Болдырев Дмитрий Ивановича, завода планови отдела начальника Чигрина Рената Никитичнас даь къамаьлаш.

— Са шиь воша Сийлахь-боккхача Даьхен тlема тlа вийнав, — аьлар завода къамагlа йолча болхлочо Морозова Анна Дмитриевнас. — Цудухьа дика хов сона мел лоархlам болаш шийи [illegible]ахьен яь Заявленн я вай парте кулгалхочо яьр. Аз цхьаннхьа хlама кхолдергдац лаьтта машар хилийтара.

Митинге гулбеннараша цlи санна массена а раьза волаш сонам тlаийцар тlехьатlайоагlача хана ихы а хьинарегlа, шоай низ ца кхобеш къахьега. Цо а ший аргlан гlо дергда лаьтта машар чlоагlбара.

А. ГАЛИК,
«Электроприбор» завода партkома секретарь.

ЗЕНЕ ПОЛИТИКА

Рейгана правительства ийрчача гlулакхий хьакъехьа КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Ю. В. Андропова яь Заявлени хlанз шерра ювцаш я вай республикерча къахьегамхоша. Цунна хетаь митинг хилар пассажирски автотранспорта Грозненски производственни объединене.

— Сона бlаргабайнаб тlом, цун lазап, — аьлар митинге къамаьл даьча водителя, Сийлахь-боккхача Даймехка тlем тlа дакъа лаьцача Н. Т. Акопова. — Цудухьа из lазап цхьаннена а бlаргагор лац сона. Ядерни тlемо къахетам бергбац цхьаннех а. Американа хета хургда из шийх хьокхалургбац аьнна. Из иштта дац, бекхам боаццаш юсаргьяц из а.

— Вай мехка правительства чlоагlа тlаьхьйхаар Америка ядерни герз кlезигдара, цунца цхьана тlема кхерам лаьгlбара. бакъда, цунга да ца а дугlаш шийн бlехача наькъагlа йода из. Со берий нана я, са дар санна сатем байна да эзараш болча ноаной деташ а. Бакъда, сона цаl хов, вай халкъ кхераде йиш йоацалта! Вай декхар да хьинареча къахьегамца вай пачхьалкхен низ кхы тlа а чlоагlбар, — аьлар слесарь йолча О. П. Щербаковас.

Цу тайпара чулоацам болаш дар объединене вокхагlволча мастера И. М. Мамадаева даь къамаьл а.

Хlьта, мастер волча С. Д. Даудова а белгалдаьккхар рейгановски политика цхьанкха а тайна наха дика дахьаш а да нетаргйолаш а [illegible].

— Рейгана а цо дlанхабкальча «крестови похода» юкъе дакъа лоацараша а термам банзар машара маршашта юкъе дакъа лоацаш яннача дукхача мехкашкарча наьха декхарий, цар хьаькъал чу боалабанзар уж. Хlанз духхьал хабарца а доацаш дика къахьегарца чlоагlберга вай хьамсарча Даьхен низ.

Ю. В. Андропова я Заявлени къоабалйир объединене берригача болхлоша, цу хьакъе резолюцеш тlаийцар.

С. МАНСИГОВ.

ВАЙНА МАШАР ЭШ

КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя Ю. В. Андропова яьча Заявленех лаьца Л. Н. Толстойя цlерагlча Нохч-Гlалгlай пачхьалкхен университете хилар йиь митинг. Цига къамаьлаш дар дукха нaxa.

Митинге ше къамаьл деш филологически факультета партийни организаце секретара, преподавателя Т. М. Вагаповас аьлар:

— Тахан а тlехьа доккъадена даьннадац дlабахача тlем тlа доадаь шоай бераш дагаухаш ноаной бlаргашкара lоуха хий. Ийрза яьнаяц тlемо яь чоалаш. Цудухьа вайна эшац тlом. Вайнаьха ницо ма аллара: «Тlемо во lах кхеваьвац, тlемо воlах ваьккхав». Вай белам ба машаре даха, лаьтта аха, цlеноаш де. lилма lомаде. Цудухьа вай дац гераашта тlакхуаш, уж lоаде гlерташ. Вай парте а правительства а массане дlанхайкаьу США а НАТО ихьча мехнашка а ма lоаде герзаш, яхаш. Цу гlулакхах къора я, хlана геттара хьаьрълаьнна, американски администраци. Рейгана декарца шовйцига ядерни ракеташ оттае боахьенний Англе, Итале, ФРГ правительстваш. Цар из гlулакх чакхдоаккхац бlараьхьеш lергаьш Советски Союз. Из дика дlа а аьнна новкъоста Ю. В. Андропова яьча Заявлене тlа. Дег тlара къоабалъеш из хьал а лоац оаха.

— Сона а соца деша багlача студенташта а тlом ниъо е книжкаш тlара машара бовзац, — аьлар студентка Евсеева Светланас. — Дlахо а дунен тlа иштта машар хулийта лоаца тхона. Цудухьа дег тlара къоабалъеш тlазц оаха, студенташа, новкъоста Ю. В. Андропова Заявлени.

Митингашка тlаийцар машар хьалоацаш а тlема вай кхайкаеш а йола резолюцеш.

Б. АВАДИЕВ.

РЕЙГАНА ЛУ ЖОП

Советски нах тlом хьашт долаш бац. Машарен ираза вахар а долаш деррига шоай низаш тlадероадаь цхьайтталагlча пятилетка планаш кхоачашдеш боахк. Цхьабакъда, вай [illegible] дайца доттагlий леладеш йолча социалистически мехкашкарча халкъий а вахара дукхьатlамнай США керте латташ йола НАТО яха блок.

«Першинг-2» яха а тхъамаш дола ракеташ а Англе, ФРГ, Итале мехкашка дlаоттае болабеннаб Рейган керте латташ бола американски империалисташ.

Уж ядерни гераш СССР а социалистически мехкашта а духьала дерзадаь да. Дунен тlарча цхьанна а пачхьалкхенах хьалхагlа дlалетадац Советски Союз, хlьта лата дага йолаш а яц. Цо тlаоцаш дац наьха мехкаш дlалувцара деш дола тlемаш, из яц дунена доалде гlерташ. Советски нах кхеталеш ба социализм машара тешаме чlоагlале хилар.

Цудухьа тха «Назрановски» совхоза кхаши хьайбаши леладераша чlоагlа къоабалъеш тlаийцай укх деношка КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателя Ю. В. Андропова яь Заявлени. Американски ракеташ массеки малхбузеневропейски мехка дlашийсъе йолаярах цо Заявлене тlа къаьгга белгалдаьккхад: «...Ца ха йиш яцар царна Советски Союз, цун союзникаш шоай кхерамзле лораяра, хиланза даргдоаца гlулакхаш ца деш lергйоацилга, США-га, ерригача НАТО-га Европе дукха хlама ца эшаш цхьатарра низаш хилар толхадайтаргдоацилга».

Тхо теш американски империалисташта дагалаттар чакх ца далийта вай а Варшавски Договоре чуйоагlача кхыча пачхьалкхений а низаш дlахкоачаргхиларах. Хlьта оаха, тхоай болхлой долаьргдоаца чlоагlа дош лу дlахо йодача хана а, укх шера санна, пачхьалкхенна ялат, кlартолаш, шекара свеклаш, шура, дулх дlаделлара планаш дикка тlехкхоачашьяра низаш саргагlдаьха къахьега.

Из да хьаьрваьннача Рейгана оаха лу жоп.

М.-Г. БЕКОВ,
«Назрановский» совхоза бригадир, Къахьегама Цlеча Байракха шиъ [illegible].

ХЬАЬНЪАЛ ДОЛАШ ЛЕЛАДЕР КОТДАРГДА

Советски нах, дерригача дунен тlара дукха дукхагlа дола адамаш а санна, тlема духьала, машара тlехьа ба. Хlьта вайна дика гуш да Коммунистически партен Советски правительстви мел дукха къахьег адамаш кразе дахартдола, тlема lазапа кlала дусаргдоаца хьал планета тlа ца оттийта гlерташ. Бакъда, дунен тlа долаш да кхытайпа уйлаш йола. Лаьттац тlарка вахара донка lазап тlаоттаде лерхlаш дола низаш. Вай дуккхазза хьалхадаьккхай царна шоай тlема низаш хlанз дlолаш дарел совдиха уж гlертача воай кхерамазле чlоагl ца йича вай даргдоацилга.

Дика кхетаду вай «першингаши» тхъамаш [illegible] ракеташи вай мехка гаьна йоацаш оттаяр — вайна а вай союзникашта а кхераме хlама дола. хlьта цудухьа чlоагlа нийса лерхlа йоагlа цу хьакъехьа Юрий Владимирович Андропова яь Заявлени. Из вайна ловр хьашт дар, хилча бакъехьа хитар чулоацаш я. Вай Даьхен а социалистически содружества мехкий а кхерамзле lалашьяра советски кулгалхоша деш дар, диниза ца доалаш делта кхета а деш, хьаллоац, могаду вай, дог доахаш, тешаш да хьаькъал долаш леладу гlулакх котдаргхиларах.

Д. АЛБАКОВА,
Чахова цlерагlча республиканкски библиотека [illegible]текарь.

ВИЙ ГlОЙЛА ТlЕМА

«Грозэнергоремонт» яхача ремонтно-наладочни предприяте берригача болхлошта, инженерно-технически болхлошта новкъоста Ю. В. Андропова яьча Заявлене чулоацам дlабовзийташ собранеш хиний цехашка, участкашка.

Оаха массане а эгlазал кхайкаю тlема мордаш хьеча Рейгана администрацена, дерригa лаьттара адам санна тхо а тешаш да, тахан ядерни тlом хьеберашта бекхам хургболгах. Хlьта тхоцигара доагlача дакъа кхы а дикагlа къахьегарга оаха, даим хилба лаьтта машар, вий гlойла тlема.

А. ГААЕВ,
«Грозэнергоремонт» слесарий бригадир, «Знак Почета» ордена кавалер.

ДОШ ЧlОАГlА ДОЛА КОЛЛЕКТИВ

Назрановски района «Сельхозтехника» производственни объединене коллективо деррига производственно-экономически хьоккхамий итт бетта план хьанал хьалха кхоачашъяьй. Продукци маьхала яккхара план 119 процент, автотранспорта балхий яр — 112,5 процент, тракторашта технически обслуживани еш йолча станце — шозза, хlьта хьайбай фермай механизмашта ремонт яра план 114,1 процент кхоачашъяьй.

Нохч-Гlалгlай АССР Госкомсельхозтехника объединенешта юкъе лелаьча республикански социалистически яхье укх шера бетта даьча балхий итогех Назранерча объединенено хьалхара моттиг хьожаьй, кхарара кара тела Цlе байракх алчан премии а луш. Хlьта района промышленни предприятешта юкъе яьржача яхье а хьалхара моттиг яьккхай цо. Парте райкомен райисполкомен кхарара кара тела Цlе байракх а енна белгалбаьннкхаб цар къахьегам.

Къахьегама овсарле геттара лакха йолаш болх бу водителаша Белхароев Султанек Чахкиев Бахьаудинек. Шин шеран итт беттей, цхьайтталагlча пятилетка доь шера планаш кхоачашъяьй цар. Дика къахьег мастераш-паладчикаша Плиева Махьмада, Гандалоев Юшаlа, Пугоев Хьусена, слесара Гарданов Майрбека, кхыбараша. Цар санна хьинар ца кходеш болх бу фермашкарча оборудованени механизмашта ремонт еш болча болхлоша Хамхоев Гумара, Пугиев Хьажбийнара, Алиев lиисас, Хамхоев Махьмада, кхычар.

Ханал хьалха планаш кхоачашъе аьтту баьннаб пятилетка кхоалагlча шера ерригача технико-экономически хьокхамий оранаш хьанал хьалха кхоачашъяра болхлошта, инженерно-технически балхахошта юкъе шерра социалистически яхь а йоаржаяь администраце, партийни профсоюзни организацеш ма доаггlара деррига балхаш вlаштlехьдаларих.

Моттийта а ца лелаш укхаза цlенхашта вlаштlехьдоах социалистически яхь лелаяра гlулакхаш. Хан-хана яхьа заседанеш а еш профкомо производственни подразделенешта къаьст-къаьстача болхлошен шоаш тlаийца декхараш иштта кхоачашду хьожаш отчеташ ийтарах социалистически яхь дlа мишта йода а, хlьта тlайийца декхараш мишта кхоачашду а ховш. Кхоачамбоецараш гучадоах.

Хlара бетта, квартале балхий итогаш, ю. Хlьта социалистически яхье котъяьннача подразделенешти эггара дикагlа хьокхамаш долча болхлошти Сийлен грамоташ, ахчан премеш, мах бола совгlаташ тел.

Объединене администраце, партийни профсоюзни организацешна низаш тlадерзадаьд коллектива къахьегамен производственни дисциплинаш чlоагlъяра. Хlанз геттара кlезига ба прогулаш ераш lуйрийна шоай замаха балха хьа ца боагlараш. Хlьта балха дийнахьа кьардер дикка лакхденнад.

«Сельхозтехника» объединене керттера декхар да районa совхозашта лакха хьуакъам болаш ерриг лаьттан культураш хьайкхеечен хьайбий боахам дегlабоалабечен шийна тlадехка гlулакхаш сихем диней чакхдахар. Уж кхоачашдургда эффективность лакха йолаш объединене болхлоша совхозий машинно-тракторни парка технически обслуживани йой, техника лелаяра коэффициент лакха хургйолча тайпара деррига шоай балхаш вlаштlехьдоахе.

Цу бокхя лоархlам болча гlулакха юкъе кхоачамбоацараш а да. Царех керттера дарех да «Сельхозтехника» объединене ше материально-технически бала йоацаш хилар. Хьалъе еш йоккхийча низ болча тракторашта зlамигача чаркаш тlерча тракторашта технически обслуживани ергйола дехаш, хиланза яргьяц материально-технически кхоачам лоаттабара йола торгови база а. Уж объекташ хьалъяь яьхача эффективность лакха йолаш чакхдоахаргда тракторни парка ремонти обслуживании яра балхаш, совхозашта запчастеши материалаши лоаттаяра дола гlулакх, кхыдараш.

Халахете а Нохч-Гlалгlай АССР Госкомсельхозтехника уж бокха лоархlам болаш йола объекташ Назране хьалъелга тlехьа тетт, цу гlулакха йоагlаш йола рейшени еш яц.

С. САГОВ.

НОВ. И. А. ЖУКОВИНА «НОХЧ-ГlАЛГlАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ АРТИСТ» ЯХА СИЙЛЕН ЦlИ ЯЛАРАХ ДОЛА

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Музыкальни искусства дакъе доккхий гlулакхаш карагlдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лаьцарахи «Нохч-Гlалгlай АССР заслуженни артист» яха сийлен цlи лойла Жуков Иван Алексеевича — Нохч-Гlалгlай пачхьалкхен филармоне артиста, Сийлахь-боккхача Даймехка тlема (1941—1945 шш.) ветерана.

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель **Х. БОКОВ.**

Нохч-Гlалгlай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь **Н. ПРАВЕНЬКИЙ.**

гор. Грозный.
1983 шу, 25 ноябрь.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

КОМИССЕНА ТІАДИЛЛАР...

Ховш ма хиллара, партийни комиссеш юккъанца вІашагІъехкар парте дІачуйбе кийчберий гІуланкашка хьалхе хьажаран цхьацца хІаман тІехьа гІалат баьннача парте членийн персональни делашка хьежараш, хІаьта уш тІехьарча хана, къаьстта КПСС XXVI съезд хиначул тІехьагІа уж дукхагІа а шерагІа а юкъеузаш я тІадиллар кхоачаш миштта ду хьожаш беча балха.

Ший болх эргабаьккхаб парте горкомерча тха комиссе. Парте райкомаша, райкомий бокъонаш йолча «Грознефть», «Грознефтеоргсинтез», Нохч-ГІалгІай тІишлошъеча управлене парткомашца къестадеча тхона традиционни долча персональни делаех лаьца яйтача апелляцешна, моттигерча организацешка нах парте хьаийбеча хана КПСС Устав кхоачашдарга хьажарал совгІа, цунна дукхагІа тІадехка баьннаб парте горкома тІаийю решенеш кхоачашъяра тІаберзабаь беча балхага, цхьаболча парте членаша, кулгалхоша-коммунисташа балха декхарех шоашта болча аьттонна пайда ийбарах, кхыйола харцонаш лелаярах ухача хоамашка хьожилга.

Цу хьакъехьа вахa беча балха тІа кердадар дархІа деза тоххача къаьсттача факташкара тІа-тІа кхеленешта обобщени ярга, проблемала массе оагІорахьара комплексни тохкам барга, хьадда, кІоарга выводаш конструктивни предложенеш ярга, бехкечаргара кхы а цІенхаштагІа доагІар хьадехарга далар.

Оаха деча тохкамашка хьож парте горком, хІаьта цо тІадиллараг1а — райкомаш, юккъьанцара партийни организацеш, советски, административни органаш, города йоагІ-йоагІа учреждененеш ведомствашца.

Укх шерара цхьадола масалаш доладергда аз. Шкй хана горкомо массехк решение лаьр нах чубаха цІенош дІа-юха декъилга, царех пайда ийбелгеи уж лорадеш леладелгеи хьадехаш. Цу гІуланха тІахьожам лоаттабелга тІадиллар горкома отраслеви отделашта санна партикомиссена а.

Из гІулакх моттигашка миштта латт хьожаш хилар уж. 1978 — 1982 шерашка 2 эзар квартира нийса дІайийкъайий тахкар, эшаш хилача моттигашка дІа а ухаш, цу гІулакха советски, профсоюзни балха активисташ, административни органий болхлой юкъе а озаш.

Тохкам бара сендукьа хьайщар оаха ЧИУС. Из ца ховш нийсдена дацар. Хьалха цу гІуланхашка хьожаш хиначар гучадаьхадар укхаза из хІама вІаштІехьа латташ ца хилар, хІаьта цу даькъе цигара хьаукха лоткъамаш а кІориглуш дацар. Квартираш дІа-юха екъача хана общественни организацешта хетараш администраце терках дац, йоакар цар. Царга хьежача хайра цу юкъа алкха ЧИУС начальника, коммуниста Э. Исмаилова распоряжени ларца 100 квартира кхыча ведомствашкарча наха дІаенниига. ХІаьта А. Калоцас кулгалдеш йола профсоюзни комитет цу тайпара жилищни законодательство телхаделта ловш яр, е вешта аьлча, ловш е ца ловш деле а, пурам душ яр из дара.

ХІаьта моттигаш яр квартира хьазцара аргІа хьатІакхаьча еце а, из управлене а подразделеней кулгалдеча болхлошта а хьежаеш. Иштта, шоэза квартира еннай цІеной деча комбината кертерча инженера А. Никонована, № 3 йолча аьшкабетона цеха начальника Б. Кагерманова, УПТК инженера Н. Игнатовайна. Вокъо йоацаш кхы а толашагІа йола квартира еннай ПМК-105 начальника И. Мальсагова, цун заместителa Х. Безиева, спецСМУ-10 профсоюза комитета председателa П. Дударовайна, СМУ-3, керттерча инженера К. Салимова, СМУ-4 керттерча инженера Д. Кодзоевна, цу тайпарчар цІераш кхы а яха йиш яр.

ХІаьта дикагІеи паргІатагІеи квартираш лучар мукъайоалийтараш дІа-юха екъилга а нийса леладац. ДукхагІйолча хана цига бахараш а ЧИУС учете оттабьрех нах хилац.

Из деррига терказе а ийца, комиссе хоадам бир квартираш дІа-юха екъара бокъонаш телхаелга нийслургдацар, нагахьа санна управлене администраце, вІашагІтехача профсоюзни комитето, цун ведомстве йолча организацей кулгалхошеи профкомашеи, райисполкомий служебаша жилищни законодательство телхадара даькъе эггара хьалха доагІаш дар шоашкара а цунца хьаштдолаш мел барашкара а цІенхаштта хьадехаш хинпадаларе, аьпа.

Къаьстта дукха харцонаш, кхьыметтел уголовни зулам дарга дІанхоачараш, нийсъялийтай ЧИУС жилищно-коммунальни служебаша нах чубахача цІеношта лоадам боацеи капитальнии ремонташ еча. Администраце тІахьожам ца лоаттабарахи цхьаза цар пурамийцеп цар шоаш ца даь балхаш дІаяздеш отчеташ луш хиннай, хІаьта уж вІалла ца уттаеш Іеш а хиннаб. Иштта, масала, 1981—1982 шерашка ремонт яьй аьнна хозахета дІаязъяь итт объект вІалла плана кхьыметтел юкъейоагІаш а хиннац. Сметии документаци оттадара ларде ехкаш йола дефектни акташ ремонт е езача объектий хьалаш тернал а ца деш, управляющеша шоашта хетарах уттаю, квартирай номераш белгалъяхац, цига фу балхаш даьд ха йиш яц. ХІаьта из деррига дукхьале ца еш техотделе гІоляк чакх а даьле, смета чІоагІъю. Из деррига деш да ца даь совлен балхаш тІатохар духьа. ДукхагІйолча хана чакхдаьхад аьнна дІаяздаьраш капитальни балхаш да, хІаьта даьраш бокъонца хьажача кхьыметтел текущи да ала йиш йолаш деце а.

Масала, Новосибирская яхача улицагІа № 33 цІагІа капитальни ремонт чаккхьякха езар. Укхаза еррига йовхали хийн лоаттаду система хувцаиза яргйоацаш яр. Из ремонт яьккхай аьнна акташ оттальй укхаза, бакъда, цхьаь цхьан квартире де лаьрхІар даьдац, хІаьта цу гІуланха дІаяхай аьнна списани яь дифицитни турбаш бІаьш метраш я, хийцар цхьа метр йоацаше а.

Хаттар отт: мича яхай уйи тазаш, хий Іочуухийта бочонаш, раковинаш, кранаш, радиатораш?

Из деррига административни органаша доагІача бесса тохкаргда аьнна хет.

ХІаьта тохкам беш гучадаьннар ЧИУС парткоме дІа кхачийтар. Управлене начальник Э. Исмаилов, вІашагІтехача профсоюза комитета председатель партийни хьисапе цІенхаштта бехктокламе эзаб. ТІаккха цІеношта ремонт яьй яхаш ца даь балхаш совлен дІаяздаьрашта, финансови дисциплина телхаяьрашта, материалаш лечкъаяьрашта уж уголовни бехктокхаме озийтара материалаш кийч а яь, йоагІача дІачуеннай. Цу гІуланхий мишта мах бу хьожаш тІахьожам лоаттабеш я тха партийни комиссе, КПСС горкома отделаш.

Дукха хан [illegible] кийшар хьалха хиннача Грозненски ТЭЦ директора В. Золотарева ший квартира законагІа доацаш хийца хилар тахкара а. Укхаза ца хьоахабича барг бац, цунна цу даькъе гІо дара чІоагІа оарцагІбаьнна хьийзараш. Цу даькъе цІияккха еза хьалха Заводской райисполкома председателa заместитель хиннача Е. Горабчука. Цун пурамийца хувцийтай из квартира, В. Золотарев кхычахьа балха дІахьожаварца г. Грозне вахаргвоацилга шийна хоьшие а. ХІаьта цунна, ордер лаьхазъяь цІа цу хана цхьан предприяте балансе даха хиннад, цига мастерской а склад а хургйолаш.

Ше нердача метте балха дІанхальчача В. Золотарева цига справка дІаеннай ше Грознера Революце проспектагІа № 24-27 йола кхаь цІенах латта квартира Іаьдалга дІаеннай, аьнна. Цо из фиктивни наьхатагІа гр-н Ч. Музаев ваха йиш хургйолаш йитай. В. Золотарева фальсифицированни справка енпар ва Малхбузен электрически сетей директор В. Кареев. Лакхе хьоахаваь шиъ а Е. Горабчук а. Иштта цу гІуланха бехке бола кхыбола коммунисташ а партийни бехктокхаме озаш ба хІанз.

Дукхахача хана деш тайп-тайпарча органашка, центральни газеташна летеъаш яр «Спортлото» зональни управлене болх беш йола Е. Грапентийна. Ше критика ярах управлене начальника Б. Шадиевен, парторганизаце секретаре Н. Клочковаси шийна Іоткъам бу, хІаьта дисциплина телхвераш къайлахкхуъ, хьаллуьц, яхаш яздора цо.

Из тешар тха парткомиссе. ХІанз болх беча а кхычахьа дІабахача а дукхачарца къамаьлаш де дийзар бакъдоачун духтІадалар духьа. Е. Грапентинана кара хиннача цхьаболча наха мара хьаллацанзар цо яхар, хІаьта еррига хІана яц аьннача коллективо харцйир из, наха юкъе ца доагІар леладу, харц лувш йола сатз из хилар белгалдоахар цар.

Фу баьхан хиннад Е. Грапентина иштта тохаллара?

Управлене из хиннай оргрекламни отдела начальник йолаш. Цун декхар да лотерейни билеташ наха юкъе дІадоаржаде, царца цхьана наха дика довзаш дола «Спринт» яхараш а долаш. Уж дІадоаржадара штате боаца дукха болхлой юкъеоз. Билеташ дохкаш гІулакх дарах царех хьайнача ахчах цхьадола дакъа царна лу.

Полаш йола порядок тохха а еш, ший полномочеш ца йоагІаш ланх а еш, иштта царна луча ахчан тІера «начальника» совгІата хІамаш ца еза, хІаьта иштта балха цхьана болча новкъосташта ваь ди белгалдоаккхача а кхыча общественни гІуланкашта а эш. яхаш царгара ахча даьхад Е Грапентинас. ХІаьта из ахча шийна ийдаьд цо.

ХІаьта Е. Грапентина коммунист я. Партийни организаце, КПСС Заводской райкомо цунна строги выговор яьй, учетни карточка тІа а язъеш, партера дІаяккха йиш йолаше а.

Комиссе техкача вывод йир Е. Грапентина ше гІуланха тІа хиларах шийна пайда эцаш хиннай, гІожача тайпара телхаяьй финансови партийни дисциплина, спортни билеташ дохкаш хиннача общественни активисташца бІехача дагара хиннай, хІаьта тайп-тайпарча инстанцешка коллективе бокъонца долаш дар дІахайтадац, аьнна. Иштта цІена воацаш гучаваьнна саг отдела кулгалде а воспитатель хила а мегІаргвац, аьнна соцадаьд.

Цудухьа дизза нийса да из ше йолча гІуланха тІара дІаяккхар дІадехаш партийни организацей коллективой оттадаьр. Администраце хьаллоацаргда, аьнна хет из нийса дІадехаш дар.

ХІаьта, нагахьа санна цу хиннача хІаман йоагІаш йола выводаш Е. Грапентинас ца йой, цун партийноста дош дувца тарлургда.

Цу деррингача гІуланкха хьалъехьа принципагІа йоаца позици лаьцар халкъа тІахьожама группа председателa, КПСС члена Л. Вневске. Цуморча хІамашта духьал хьадда къовсам лоаттабе боагІача метта цо га лийцад Е. Грапентинай, толхадеш хиннай парте Устав.

Коммунисташ, коллектив тешачара аьлар цох, халкъа тІахьожама группа председателa дІаьяккхар.

Городе йоахал лоаттаяра хьакъехьа деррига а дац вІаштІехьа. ХІаьта коммунхоза, теплосета, кхыйолча служебаша Іанга еррига кийчо яьй аьнна хьакхайнадаьд.

КПСС горкома кулгалхой решени я цу дешага хьажар партийни комиссена тІадуллалда, аьнна.

Юххера а, ала безам ба дисциплинех порядоки чІоагІъяра хьакъехьа КПСС Центральни Комитета майски, ноябрьски (1982 ш.), июньски (1983 ш.) Пленумий решенеша, новкъоста Ю. В. Андропова указанеша партийни комиссе члений хьинар айдергда, вай вахаре нийслуча телхача гІулакхашта духьалара къовсам ирбергба аьнна.

В. ЛАВРИНЕНКО,
КПСС Грозненски горкома партийни комиссе председатель.

ІАНА ДИКА КИЙЧО ЯЬЙ

Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача колхоза № 2 йолча жа леладеча фермана кулгалдеш ва коммунист Магомедов Магомед Магомедович. Вурийтта отара я цига. Іана цІенхаштта кийчо яьй ферме. Жа Іуй чубахаш долча цІеной пенашта хьалхагІа хьаьха а хьаьха кІира техай, корий рамашта кизгай бІаьташ техад, уйнаши наІараши тоаяьй.

Чакхъяла йоал хьайбай помещенешта, Іан баьашта, кхыча моттигашта еш йола ремонт а. Массекк ди хьалка дІайхача кхийштен кошараштен - чухьнахьа дезинфекци яь яьккхай.

Шиъ жа Іуй бригадашкара жа хургда укх Іай цига дахкаш. Цу гІуланха мел эшаш йола кийчо яь яьннай коммуниста Ибаков Абдуллас кулгалдеш яр. Цун а боккхагІболча жа Іуна Бисултанов Йовкъапеи Магомедов Никомагомедени кулгалдеча а бригадашка отараш вІашагІъехкача гІоне жа тІерадаьнна моттиг хиннац. Цу бригадашкара жа тоадеина а да.

ХІара жа Іуй бригада страхови лаьрхІа 25 тонн гІожа доакъар дІаоттадаьд кошараш йолча.

— ЦхьайттагІча пятилетка диъагІча шера [illegible] болхлоша декхар тІаийцад хІара устагІана тІера 5,8 килограмм тха дакхка, план 5,1 килограмм йолаш, хІара бІаь жийна тІехьа 109 Іаьхар хьалкхебе, планагІа кхебе боагІар 98 болаш, — йоах Магомед Магомедовича.

Уж декхараш толаме кхоачашде торо йолаш ба жа леладераш. Цу гІуланха цІенхаштта лард еллай цар Іана дика кийчо а яь.

М. ТКАЧЕНКО,
Шелковской района «Строитель коммунизма» яхача газета сотрудник.

ДОТТАГІАЛЛИН ДЕХЬАРА

Тахан — Югославе Социалистически Федеративни Республика къаман цІей — Республика Ди

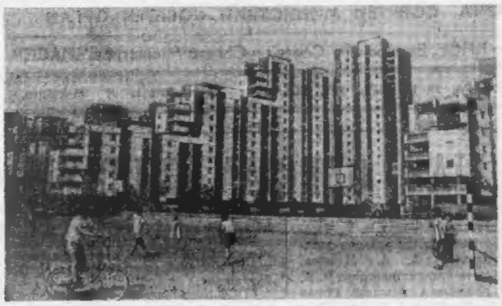

Белград Цlеча Эскарев Югославе Халкъа - мортамукъален эскарен доакъоша мукъаьаьккхача деза дІа-яха шераш тІехьйертта СФРЮ столица дегІайоагІа ха хиннай. Цига бехача наха дехкхал дешп а Сава яхача хин аьрда оагІорахьарча берда йисте хьалъэтта керда районаш — Керда Белград. Укхаза я шера магистралаш, бульвараш, хІара шера хьалъуотт архитектурага диалача уж тайпа кхы йоаца нах чу бахен общественни зданеш керда комплексаш.

СУРТА ТІА: Юрий Гагарина цІерагІча улица тІера нах баха цІенош.

А. ТАВАКАЛОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

СОЦИАЛИЗМО ЭРГАБАЬККХА МОХК

1943 шера 29 ноябре — из дата дІаяздаь да социалистически Югославе герба тІа из хьалхиниа ди санна. Цо дагаухийт цІаккха а йицлургйоаца событеш — Яйце яхача боснийски къаьнача городока чу нийсса 40 шу хьалха керда пачхахьалкхен строй хьахиларен мохк социалистически новкъа дегІаахарен кІийле а хинна дІаэтта лоархІаме решенеш тІаийца Югославии халкъо мукъалинкхара Антифашистски веча шоллагІа сесси хилар. ХІаьта ши шу даьлча хІаьта санна, цу 29 ноябре Учредительни скупчина депутаташа тІаийцар Югославе Федеративни Халкъа Республика дІаккхайкхарах йола декларации. Халкъа Іаьдал нотдалар законодательно чІоагІдир.

Исторически заседани хиннача Варбас яхача додача хи йистте дагІача шоэза вІаштІара даьча цІеношка музей я хІанз. ДІанхача шерех долча дукхача тешалаш юхатІадуг вай молхан цІейн хьал ухача, турпала гІулакхехи чуль са доацаш санна долча деналахи дизза долча денош тІа. Гоннахьа ца бовш латташ бар тІема ала. деш дар фашистски гІаьрахошта духьала чІоаггІа цІий Іоухийташ дола тІемаш, дукха делегаташ тІемакой формаш а ювхаш бар, цхьабараш хьерчаш бинташ долаш а бар.

Безача маьхах кхьачар Югославе халкъашка паргІатон мукъален. ЦІера ала хинна чанхбаьлар мехка территоре тІа гІоала тІом, дукха вежарий кашамаш а дуташ, 800 эзар цІа дохадеш, ахаш гаргга йола заводаши фабрикаши хІалак а еш, 1,7 миллион югослав велар цу шерашка, вешта аьлча бахача махах хІара иттлагІвар. ХІаьта белаж белажах а теха цхьан тІема строй а йолаш бакъ гІулакх хьал а лаьца тІемаш деш бар цу цІера алан шерашка югославски советски тІемакой. Соьа цІаккха а дицлургдоацаш дагалатт югославех цхьание — Белград мукъайоаккхача дакъа лаьцача сага деша: «Советски тІемахой лийтар тха столица мукъайоаккхаш, тха мохк мукъабоаккхаш шоай Даймохк мукъабоаккхаш деташ санна. Тха лаьтта наьха хеташ бацар уж. Царех дукхабераш шоай дегІамаш Іодийккхар, майра лата а латташ. Цар гойта денал тхоьа цІаккха а дицлургдац».

Дукхха ха я тІом сеца. Лийрзай Югославе городийи юртийи човнаш. Социализмо доззаргдоацаш эргадаьккхад къаьна лаьтта. Лоацца исторически хана дІадаьккхар мехко бІаьшерашка тІалаьтта тІехьабисар. Зеницерен Смедеревен металлургически комбинаташ, «Джердап» яха Дунай тІара энергетически кемаш лелея система, «Црвена застава» яха автомобильни завод. Титоградера алюминиевн завод санна йола гиганташ я тахана Югослави... ХІаьта дукха промышленни объекташ хьалъеча къахьийгад советски болхлошен специалисташен.

Югославе хІара милакга керда вахар чуденнад социализмо, къаьстта эггара тІехьайнса хиннача районашка. Цунах дола къаьгга масал да — Босни Герцеговиннаи дегІаахар — СФРЮ ях социалистически республиках цаІ.

Босних Герцеговинехи дувцаш хилча, наст-наста вІаши нийсду моллагІча цифрел дикагІа гІулакх довзийташ дола иш хІама: бІаь шу хьалха Лондоне хиннача выставке Босне гойташ хиннар... цІагІа хьекха нокраш, дахчан Іагаш, боккхаьбь сом хиннаб. ТІехьайиса край хиннай из халкъа Іаьдал котдаллалца йолча хана. Тахан республика доккхал дер хІансарча хамара промышленность я. СФРЮ меттел, цуп доазонел гаьнна арахьа йовзаш я укхаза арахеца легкови автомашинаш, электростанцешта йола оборудовани, телевизораш, мебель, дукха кхыдараш.

Босния Герцеговинен сиха экономически дегІаахара символ а хинна дІаэттай хІанз Тузлера низ бола лоаман энергетически комбинат. Зеницера Іаьржача металлурге комбинат — гигант. Гацкора йоккха ТЭС. Уж объекташ хьалъера шеръери вай мехкаца дувзадениа да. Хьаацаргьл вай, масала, Зеница. СССР технически новкъостал а деш хьалъяьй цига доменни пишк, кислородно-конвертори цех, лакха балха оасарле» йола коксови батарея.

Советски Союзои Югославеи цхьан леладеча гІулакхех дувцаш, ца хьоахайча йиш яц «штаб - квартира» республика столица Сараево йола «Энергоинвест» яха объединени. Из я бІаь гаргга заводи фабрикеи, проектни бюрои, торгови организацеш чуйоагІа дукхача доакъоех латта комплекс. Дукхха ха я «Энергоинвест» СССР торгови партнер йола. Советски организацешца лаьча соглашенех Бираче хьалъяьй шера 600 эзар тонн алюминиеви промышленноста йола бийдал арахеца низ бола Европе эггара йоккхагІа йола глиноземни комплекс. Цунна оборудовани яхьийтар Ленинграда, Свердловска, Пенза предприятеша. «Энергоинвесто» лоаттаю СССР, глиноземаи совгІа, изоляторaш, технически фарфор, аккумулятораш. Объединене фирменни знак — гома чу дилла «Э» яха алап — тІа а латташ йолча мехкдаьттан газей промышленноста лаьрхІача болата арматурах пайда ийбу Тюмене а СССР кхыча районашка а.

Беркате гІуланхай леладу вай мехкаца Сараеверча кхьыча предприятеша а. Масала, «Фамос» яхача заводо арахец чІоаггІа низ бола дизельни двигателаш, советски моторaш дерешца айхха кооперации йолаш болх а беш. «Шипада» фабрични тамагІа тІа а латташ я СССР йохкаш йола дукха гарнитураш.

Босней Герцеговинен республиках дола доккха доаца дувцар, шеко яц, дизза хургдацар, нагахьа санна вай цун столица Іан Олимпиадана кийчо еш хилар ца хьоахадича.

Сараево бокъонца кийча я XIV дола Іан ловзараш чакхдаха, — тешшаме йоах Олимпиада пресс-центра директора П. Лукача. — ХІанз тІехьара «къоагаеш» латт спортивни а кхыйола а объекташ. ДагадоххарагІа аьлча, Олимпиада керттера объекташ-м Сараево дегІаахара генеральни плана дакъа ма дий. Добрипера тха олимпийски юрти поселоки гражданашта баха дІадургья тІехьагІа. Тхо иштта дага да Сараевах спортеи туризмаи йоккха дунен халкъашта юкъера центр е. ХІаьта, Олимпиадах шийх, шеко йоацаш, къоналеи спортеи, планета тІарча халкъий доттагІалла цІей хургда.

Владимир ВЕСКРОВНЫЙ,
ТАСС корр.
Белград.

ИНДИ. Эксплуатаце дІаеннай Раджастхански канала — мехка йоккхагІъярех йолча ирригационни сооружене аргІанара участок. Цун керттерча магистрала дІоахал 700 километр гаргга да. Канал йистедаьлча, хІаьта из укх шера чакхдаккха а гІерт, орошени ергья 2,8 миллион акраш долча лаьтташта.

СУРТА ТІА: канала керда участок хьаслача хана торжественни церемони йолаш.

С. СЫЧЕВА сурт.
(ТАСС).

Дуне цхьан кІирагІа

ДІАБАККХА ТІЕМА КХЕРАМ

Деррига дунен тІа чІоагІа терках тІабахийта а этта гІулакх вІентхаштта хилар кхетадеш а тІаийцай доккхача зуламах адамле кІалхаръяккхара йоакхо еш яь йола КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa Ю. В. Андропова Заявлени Советски Союза кулгалхоша, цига санна дукхаха а, хьалхадаьхад США а НАТО кхыча мехкий а правительствашта эггара хьалха тохара йола американски ядерни ракеташ Малхбузен Европе дІайоаржаяра бола Вашингтона милитаристски никъ кхераме болга. ХІаьта а 22 ноябре Малхбузенгермански бундестаго ФРГ хармархоех кхо дакъа дича ши дакъа бараштa хетачох дош а ца хеташ, ракеташ дІанийсъелга могадеш йола решени яьй. Цу тайпара решенеш тІаийцай Англеи Италеи парламенташа а. ШоллагІча дийнахьа ФРГ правительства вокало дІаккхайкадаьд американски «Першингий» эггара хьалхара компоненташ самолеташца Малхбузен Германе хьакхоачаяьй, аьнна. Кхы а хьалхагІа тхъамаш дола ракеташ оттае йолаяьй Англе.

Новкъоста Ю. В. Андропова Заявлене тІа белгалдаь да Европерча халкъашта катастрофа тІаоттае тарлуш хьаькъал доацаш США баьнкка гІа бахьан долаш боккха кхерам тІаэтта хилара хьайъехьара бакъдар. Цу тІа тешавеш хьахьехка да шоай халкъашта ловш доацаше а американски ракеташ оттайта мукъа беннача ФРГ, Англе, Итале правительствашa США правительствашца цхьана. Советски Союзо хьалхадаьхаме хиллара, гаьнара дар ца гуш лелаеча цу политиках хьакхинцечоа бола беррига бехктокхам шоашта дІаэцаш хилар.

Кхерама хьал оттаро корзагІбаьхаб Малхбузен столицашка. Натовцаш кхераш ба шоай халкъех. Уж кхерабеннаб аттача гІолла нах тешабе могаргІда мотташ киловалаш а лелаеш хьал мел дарьр, каьхатах гІирсаш санна, дохар. Духхьал из бахьан долаш чопаш ара а ухийташ цІогІарч детташ йоахар цар, американски ракеташ — из «корта дІабохийташ» эггара хьалха тохаш дола герз дац ала гІерташ. хІана аьлча цу гІулакха «Першингаш-2» сов эІаннга я, хІаьта тхъамаш дола ракеташ сов шортига лелаш я. Английски французски ядерни потенциалаш, йоахар цар, къаман доалехьара стратегически низаш да, хІаьта лаьттарча базироване гаьна кхетар юкъерча боараме долча советски ракеташца нийсъяла могаргдолаш а яц.

Юххера а, натовски столицашка чІоаггІа нах тешабеш дувцар Европе «Першингаш-2» а тхъамаш дола ракеташ а оттаьяр аьнна Женевера переговораш юкъагІъяргьяц яхаш. Цига-м кхьыметтел американски ракеташ дІаоттае йолайича переговораш нердача тайпара. кхы а беркатегІа дІагІоргья, яхаш хабараш а дийлад. Советски Союз ракеташ кІезигье гІертар дувцаш хиннад из хьалхагІа ше аьначох «кхалар», тІехьагІа кхы а юкъаргилар санна, нагахьа санна Малхбоале «йоаггІача тайпара чІоагІа» а хуле Европе керда американски ракеташ оттае йола а дой.

ХІанз массанена а тешшаме гуш да советски кулгалхой аьннача дош долаш хилар. Малхбузен Европе американски ракеташ дІанийсъяр — алкха Советски Союза духьала хинна ца Іеш еррига социалистически содружествена а духьалара хІама долга, хІаьта цу деррига шоай луш эффективни гІулакхаш деш хилар.

Шоай милитаристски гІулакхаш къайла дахьара Женевски переговорех пайда эца гІерташ хиннача США расчеташ йохаьй Советски Союзо, хІаьта дІахо йодача хана цу переговорашта юкъе ше дакъа лаца йиш йоацаш хилар дІа а хайтад. СССР Европейски дакъ тІа гаьна кхетар юкъерча боараме дола советски ядерни средст- [illegible] Советски Союзе оттаь хинна моратори дІа а яьккхай. ГДР-ей ЧССР-ей правительствашца барта а йолаш цу мехкий территореш тІа дикка гаьна кхеташ йола оперативно - тактически ракеташ дІанийсъяра хьакъехьа дукха ха йоацаш доладаь хинна кийчон балхаш сиха деш латт. ХІаьта юххера, шоай ракеташ Европе дІанийсъяра наькъаца Советски Союза бола ядерни кхерам США-с лаккхбеш хилар бахьан долаш из гІулакх чоте а эцаш океански районашкен фордашкен йоагІ-йоагІаш йола советски средствашa а дІанийсъергья. Уж вай средстваш шоай характеристикашка диллача, Европе дІаоттаеш йолча американски ракеташа вайнея вай союзникаштен тІаоттабеча кхерама адекватни хургья.

Цу гІуланкашка хьежача цхьана а сага, кхьыметтел кІезанга а, шеко хургьяц керда американски ракеташ дІайоаржаеш хилара мел а луш шийн обороноспособность чІоагІъяра дё мел доагІар де лерхІаш социалистически содружестве мехкаш хиларах.

Цунца цхьана деррига дунен тІа тІехь - тІехьагІа дикагІа кхетаду Советски Союз дукха нах хІалакбеш дола герз хьадаран Іоадаран тІехьа лоаттаеча яхьа принципиально духьала йолга, хІаьта цу наькъаца адамленна хьалхашка латта цхьаькха проблемаш: пачхахьалкхенаш экономически дегІаахар, гонахьара го лорабар, наьха вахара алхха элементарни хьалаш хьадар, царна кхача, унахцІено, образовани Іалашъяр — къоастае а могаргдац.

Женевски переговораш соцаяра хьакъехьа НАТО кулгалхоша хІанз мелла чІоагІа дехкебаьнна хабараш дувце а машар хьабе царна могаргдац. Советски Союз тешаш я, белгалдаьккхад новкъоста Ю. В. Андропова, машар чІоагІбе, халкъий кхерамзаленна гаранти яла керда-керда герзаш Іоадарен хьадарен наькъагІа а доацаш долаш дола герзаш ма могга дукхагІа кІезигдара наькъаца мара хургдоацилгах. Дукха материальни, интеллектуальни, кхыйола ресурсаш тІема кийчонга дІаухийташ хилар бахьан долаш кхоачаш ца деш дола геттара дукха декхараш латт адамленна хьалхашка. Цу хьакъехьа аьлча, ядерни а кхыдола а герзаш чІоаггІа кІезигдара хьакъехьа барт бича деррига халкъашта дола бермате хІама хургдар цунах.

Советски кулгалхоша йоах, советски халкъа лоІам кхоачаш а беш, дІахо йодача хана а тІема кхерам дІабаккхара, хІанзарча а хьатІайоагІача а тІехьенашта бола машар лорабара де мел доагІар ше дергда.

КУЛГАШ ТІА МА КХУЙДАДЕ НИКАРАГУАНА!

Цу тайпара лозунг а долаш Машара Деррига дунен совета тІахьожамагІа 21 — 27 ноябре толаме чакхдаьлар Центральни Америкаи Карибски бассейнаи халкъашцарча солидарноста кІира. Цу кІира доазонашка дукхача наьха мероприятеш дунен халкъашта юкъерча зуламий политиканеи практикаией духьаларча деррига прогрессивни антиимпериалистически низашка хьакар санна, из иштта хилара бахьан дар бандитий хьисапа США Гренадана чулхар.

Из вІалнга гІайре яца а яь рейгановски администраце лерхІаш яр деррига къаманкортмукъален а революционни а боламаш дохаде, дегІадоагІача мехкашка шоаш доалдергдолаш гІулакх оттаде, хІаьта ховш да, американски монополеша шоай доккхийча пайдаех 80 процент совгІа дараш цигара доахаш долга. Гренаде лаьккхача ший «коталонах» бІубенна Вашингтоно ше кІалгІолла ледабу тийша болки тІема Іоткъаки совбоах Никарагуа. ЦРУ-с гуччахьа финансировани а ю герзашца кийч а ю Коста Рикаи Гондурасеи территореш тІара Никарагуа чуухаш йола контрреволюционерий бандаш. «Биг Пайн-2» яха маневраш ю яхаш бахьан а долаш Гондурасе чубигаб массехк эзар американски форда пехотинцаш. Си-би-эс яхача телекомпане хоам беш ма хиллара, цу маневрашца хьула а еш американски «С-130» яхача транспортни самолеташца контрреволюционни бандашта герзаш лоаттаду. Никарагуяра цар операцеш кийчъю, царна керттe а уатт американски экспераш, хІаьта уж маневраш массехк бетта е лерхІаш я США.

Цхьабакъда, дукхача наьха выступленеша хьахьокхаш ма хиллара, деррига дунен тІа Центральни Америкаи Карибски бассейнаи халкъашцарча солидарноста кІира долча хана рейгановски администраци чІоаггІа уйла е езаш хилар цу регионе керда агрессии йолае безам хилалехьа. Из дацар алкха Никарагуана [illegible] дІий Іоухийташ бола бІахкбенна тІом курхилар бахьан долаш, из дар вай планета тІера цІена уйлаш йола беррига нах сандинистски революце оагІонгахьа хилар бахьан долаш.

Тахан деррига демократически лаьттан тІара прогрессивни низаш Никарагуа а Центральни Америкаи Карибски бассейнаи США оагІортахьара герзашца кийчъяьча агрессе кхерам тІаэтта кхьыдола мехкаш а хьаллоацаш да, аьлар Венесуэла президент хиннача, Социалистически интернационала председателa заместителa Карлос Андрес Переса. Вашингтона дІаховлда, нагахьа санна Никарагуана духьала тІема авантюра йолайой дунен деррига халкъаи дуп гадовккхаш хургхилар.

Г. ШИШКИН,
(ТАСС).

ЛИТЕРАТУРНИ ОАГIУВ

Дзаурова Марет

НАНА ДАГАЙОХ

Сигала моркаш хьайча,
Нана дагайох.

Бераш долаш дейча,
Нана дагайох.

Дуне къьаьга дайча,
Нана дагайох.

Оалхазараш дайча,
Нана дагайох.

Аьга гарга деча,
Нана дагайох.

Ахкан бийса еча,
Цун сурт духьал ух.

Балхаш бIарг байча,
Нана дагайох.

Нана йоацар вайча,
Дика дог са дох.

«ХЬА СИЙНА БIАРГАШ»

Хьо бIаргагорах,
Са дог чIоагIденна,
Са кар чу уйла йокхе ессай
Хьа бIаргий бос
Къоаста ца могаш,
Аз дукха денош дIаэккийтар.
Сона бIаргадайра
Хьа сийна бIаргаш.
Цхьа бала буаца гIерт
хьона хет...
Догlо цIендаь уж поэмаш
санна,
Са кар чура уйлаш лувча
гIерт.

Акбиева Циэш

Сона вахар эш,
Вахара со эш.
Сона ираз эш,
Ираза со эш.
Сона безам эш,
Безама со эш.
Сона шеввар эш,
Со хIана а Циэш?

Плиева Дебихан

ДУНЕН АДАМАШ

ГIоатта, адамаш,
ТIом ца хилийта!
Унзара ба из хьаьза тIом.
ТIемо аь уж кIоарга чоаниаш
ХIана а йийрзаяц.

Поэтта, адамаш,
ТIом ца хилийта!
Унзара ба из хьаьза тIом.

Доккъаду цо хьаьна лаьтта,
Дунеюча наьха дIайха цIий.
ГIоатта, адамаш,
ТIом ца хилийта!

Унзара ба из хьаьза тIом.
Хьо цо хьаттара наьха
вахар,
Юташ лаьтта шийх бIеха лар.

ГIоатта, адамаш,
ТIом ца хилийта!
Унзара ба из хьаьза тIом.
Дукха хьонахий, доаьи
боабаь,
Лаьтта маьлхара хьоаний цо.
ГIоатта, адамаш,
ТIом ца хилийта!
Унзара ба из хьаьза тIом.

Еккаш цо хийла наха
Ший хьамсарча кьонгех.

ГIоатта, адамаш,
ТIом ца хилийта!
Унзара ба из хьаьза тIом.

Дунен тIа хазийта шоай
дага оаз,
Хойташ машар безамга.
ГIоатта, адамаш,
ТIом ца хилийта!

Унзара ба из хьаьза тIом.
Цхьоагlонца лаца машара
кулгаш,
ЧIоагIбеш машар масса
махка.

ГIоатта, адамаш,
ТIом ца хилийта!
Унзара ба из хьаьза тIом.
Массане ала, цхьатте
санна:
—Эшац тIом, эшац тIом!

Хашагульгов Iаьла

* * *

Моргаж гIаьла чакх а
баьнна,
Маьлха зIенарий цIен
Iотlяттар — сийрдайоаккхаш
Аьга-кханара гIоа...

Селхан сецца дакъа дайлха
ДогIа сацар дар из.
Гучаеаьлар, доахан лийха
ВоагIа бала гIонкез.

Сихха тIоана Iотlаьана,
Моаршал-денар хаьтта,
Гоар, шеи когаж бертал теза,
ДIахийцар цо баь тIа.

ТIаниза евтем эттар чIонна.
Са дайр. Бутт хьайбаьлар.
ТIоанаш сийна дIагар
седкъаьий.
...Кхетта дулх хьадаьлар.

ХIана доа хайшар хьаьший,
Дахар-денар дувцаш,
ПаргIато бер уж тхоьсара,
ГIайгIа-бала боацаш.

ЦIаниха а дикьдацар цар
Тхоьсара санна лхьор...
Лотадача санна хийттар
Цхьан юкъе гIалан кор.

Маттар: Аьга гIала чу ва,
Наз бен масса метте...
ДIахьадача — маьлха орг
бар
Айлуш шеа йистa.

* * *

Беттала бийса. Цхьаь
Латт со ихай тIа тхоай.
Лоп-кха буц, тхьро кIайь,
Кьаг-кха тIаьда тIоа.
Дотох хьаьрча, суа-йоl мо,
БогIа кура чIим.
КIайча седкъа-Iаьаарга
Уаза бетта шим.

Бер чу доаш де лаьтIа луча,
Тоаркош таьтIеш шоай.
Хезац кхара кIаьлла лувш
Тийнна мантанзой.

Цона юкъе, бургац мо,
Хьаьинзоссану лакь.
Гьена жоле жа Iуно
ЖаIуи шеда лакх.

Бархаиоева Мовлатхан

САЙ ИЛЛЕГА

Хоза илли
ДогIа баь тIа,
Дог са, вовва,
Уйла гIатта,
Илли аьда,
Дош Iа кхояла,
Вахар хозда,
Хила гIала
Санна яккха,
Лакха, чIоагIа...

Хьо ма дий са
Вахар-гIалгIа,
Ираз-вахар,
Безам хьар...
Хьо ма дий са
Кавкан-сийпе,
Уйла, дог-са,
Сийна сигала,
Iаьрхие лаьтта,
Дошо малх а,
Дото бутт а...
Илли, белза
Доих вай, гIатта,
Арa дала,
Хьалха дала,
Нихь хьоалхаз
Къулба хила,
Машар бака,
Безам буаца,
Воаь, бераша
Бака лоаца—
Хьаьнеха къа
Хьаьгачарна,
БIаьсти шоай кха
ДIадуьчарна...
Вайна эшаш
Къоалеш дераш,
Вайна безаш
Безар ераш,
Беза вайна
Воай могашой —
Хьоь баьнна
Къахьегамхой:
ЦIенош дераш,
Беш дIаоераш,
Хьахой, хьунахой,
БIухой, порож —
МассагI ба уж —
Хьалха буьлаш,
Шоай уж догаш
Вайна согаш,
Шоай уж уйлаш
Вайна гаташ!
Цуьдуь да вай,
Илли, далаш.

Евлоев Микаьил

IАРАМХИ

Мичаьхьар догапу хьо,
Мичахьа юхасоц хьо?
Лакха лоаман декаду,
БIа сийна шийла хий!
Мел хаьаш йийнай хьона,
Мел зэмаш хийцай Iа?
Боната таьагIи йопа,
Сий доле Iарамхи!
Мел хало Iайшай Iа,
Мел атто йийнай хьона?
Лакха лоаман декаду,
Сий доле Iарамхи!
Мел хьихал лайнай Iа,
Мел хоана йийнай хьона?
Са Даьхенна го боахе,
Хьамсара Iарамхи!
Езачунна кантуллa
ЖIоваьара га санна,
Са Даьхенна го боаха,
БIа сийна Iарамхи!
Хьа тата — са дага оаз,
Хьа цIенал — са уйла,
Лакха лоаман декаду, —
Сий доле Iарамхи!

Берихаиов Жабраьил

БЕЗАМА АЛА

Балех ма лешолда
Хьа безама бIаргаш!
Сона ма эшалда
ЦIа бесса хьа бордаш!
Дошо хьоаса тарлуш
Я хьа корта кIаж.
Сатем догIа ца луш
Йоах са дего кIаж.
Хьай безама ала
Кховдабе Iа хьа.
Сай дагара бала
Боакхаргба аз дIа.
Кхоллай наьас лаьтта
Iалам хозда.
Йола, тайпаш хотта,
Дог са поэзда!

Матиев Мухьмад-Башир

Вай хIанз ларкIац гаргалоат
«Даьра со мукъаьи
хилац», — оал,
Из вай мукъа ца хулийта
дац шоана
Из фуа хой шоана!
Вол я-кх, вол.

* * *

Цхьачар къаьча мажка
хьатIаьнна йоархI
Шоай зизал а оаза лоархI.
Сонагм наьха мажка
къахача малхал
ХозагIа хет сай сигалон
тIара морх.

* * *

Вайна хIанз мах бIаьзза
динагIа ба,
Беккхачул вай дай.
ХIаьта хIанзачул кхи а
бIаьзза диагIа
Даькъде бераш вай!

ХЬО ЙОАГIАШ БIАРГАЯЙЧА

Малхо дуне кьегаду,
Гаьнаша мортгоа эгаду.
Дошо гIаьнаш легаду,
Хьо йоагIаш бIаргаяйча.
Хозаи цIаьхха къоастаду,
Къайле зиэаш доастаду.
Дарриге Iалам къоастаду,
Хьо йоагIаш бIаргаяйча,
Когаш эттагIа леладу,
Наьха догаш хьадалладу.
КIантага ираз деладу,
Хьо йоагIаш бIаргаяйча.

Арчаков Салм

УЙЛАШ

ЦIенагIа балда бIи бита
ЧIагаргаш дIадахеча оал:
ЧIагаргаш дIадахеча дена
Цу цIагIара ираз дIадоал.
Со хийча аа цунах теша,
Цхьабакъда, сона шьарa
хоь —
Кхаьсаго дитача цIагIара
Ираз ках а чIоагIагIа доа.

* * *

Вай цига довзаш дар бера
хана дена,
Вай бIарга ца гуш цхьа ди
дацар,
Цхьабакъда, айса сог
йоалаяцца
Хьо метта хоза йий сона-м
[illegible]
Вай цига довзаш дар бера
хана дена,
Аз гIалла термалъяцар
хьо ера,
Цхьабакъда, сона-м хьо
метта хоза йий
Хозар хьо кхычоа йийхача
мара.

ХАЛКЪА БАГАХБУВЦАМ

СОГА ФУ ЯХ IА?

Хьунагlара кIоад а жийна цIаэсоагIача Цагена дуьххьа хиийтта хьунаь лоамаро.

Шийга лоамаро «салам» делча, цунах ца кхийттача Цагена аьннад:

— Со и хьунагIара ма воагIий. Сога фу ях Iа?

ДЕШО ЛЕХА ВИР

Цаген аравалнаь лоам ший новкъост воача хьоашалгIа ваха. Наькъа водаш кIаьд а венна, вир гIовга а йилла, вир дика дIа а хийца, юрта гаьна воацаш Iохийна Цаген. Ер хьасоавалача вир йоацаш хиннай. Нувр гIи а елла, юрта Iо чу а ва ка, цига баха нах хьагул а бань Цагена аьннад: — «Аз сай дас даьр дерга шоана, оаша са вир хьа ца лойя!»

Цун дас цхьа дукха хIама даь хургда мотташ, сихха вир хьа а лехи дIаеннай наха.

Шоаш вир дIаелча: — «ДаьлагIа, Цаген, хьай дас фу даьдар хьаала тIоагIа!» — дийхад юртахоша.

— Са да ший вир лоч къайча, нувр гIи а елла цIаваьхавар, — жоп деннад Цагена.

ЦIАГIА ВАЦ

Хьаша кхайта аравалача шийн бIоагIа, кIаьдвейна, гIиоке хьаллаьана вагIача Цагена аьннад: — ЦIагIа вац хьалхьа!

Хьалалера дукха тIерра воацача вIоIа хьаьшига оаьгIад:

— ЦIагIа вац аз, ахи, пхьика хьалхетиа воалуш вагIа.

ХЬО ФУ ДЕ ВОАЛЛ?

Сихвенна кхай тIа валха водача гаргарча сага духьала нийсвеннав Цаген. ЦIенкъа а бола боаш воацача Цагена хьамеьл дIаьаденнад:

— Фу хьал де нуга? Мегаш Iай? Дан ванен фу ден ба? Девал?..

Из кIорваьвача воаша аьннад:

— Массанар а дамогаш ма хьона. Хьо фу де воал царех?

— Лорий цIагIа хьалха жабе воаллар со-м уж, — аьннад Цагена.

ШУНЦIГА ВОАГIА АЬЛЧА МАРА...

Шийн новкъост волча хьоашалгIа водача Цагена къуй тIаккхаьчаб. Цаген хьал-Iо веттала лиеша а. Лахагара йийла хинна говр дIалелккхай ухкангара.

Фусаме шо дIаккхаьчача дIадийцад цо из фусамдега.

— Ай со воача воагIа хIана алалар Iа? — аьннад фусамдас.

— Хьо волча воагIа аьлча мара-м, цIар со говра тIера Iо а кхоссавар, — аьннад Цагена.

ХЬА ДА ГIАШ ДЕЛАРГЙОАЦАШ...

Сихвенна воагIача Цагена духьал а нийсъеннай цIаьа Iоадала кхалсаг.

— Къонах, ва хьоаша ма сихвенна воагIа хьо, мичара воагIа хьо? — хаьттад цо.

— Кашара воагIа, нана-ра! — аьннад Цагена, ший цунна эгIазваха.

— ИллаIахий, са дьяла! Са да вайрий хьона цига? — хаьттад цо цIаьнха а.

— Вайра, — аьннад Цагена.

— Фу дейи вар из? — юха а хаьттад цо.

— Ялсмала ваха кхоаьтаьа тума эшаш вар, — аьннад Цагена.

— Вададай са. Из-м дукха аьчча а ма дацар. Кхы юха гIорг вий хьо цига? — хаьттад кхалсаго.

— ГIоргва, — сатийна жоп деннад Цагена.

— ДIа ма гIолахь, со сиха юхайоагIа хьона. — аьнна дIачуийкхийха цIагIара кховатткъа тума хьа а дена, Цегената дIадейтиад цо.

Дукха ха хьалехьа чу-венача мараг кхаь баьенхаб сесаго:

— Кашара воагIача цхьа кьонах вар, са дас вайта хиннавар из. Ялсмала вайа кховатткъа тума эшаш хиннав са да. Мисза яI, са да хьо... Дика болх ба хьоца аз цуига «кхачара воагIа хьо», аьнна. Ца йоашаш тIехьала а хьагар хьаттадацаре.

— ХIай! — аьннад ма-рага. Мича ваьар из? ГIаьа вальа хургвий?

— Кхы гаьна ваьаца а хургвац — аьннад сесаго.

Сихха говра тIа а хайна, Цаген ваьхача аьгIорахьа тIехьа ваххай мар.

Хьаьра тIаьгIаьча вала воаллача водача Цагена, цIаьхха юхахьежача бIаргайайнав тIаьнхувш воагIа говрбаьри.

Сихха ваха хайар чу а ийкха, хьаьрахочуига аьннад Цагена:

— Жи сихагIа дIалакъхаьлаь, хьо ма воагIа хьоьа дIа воагIа говрбаьри.

ЗIаьнгача кораха араьа-ва, говрбаьри бIаргаяйча, сихха дIаьлаччаьаш хьайрела.

— Мича ваьар из? — хаьттад вола чуйийкхача гIорг-баьрево.

— Iокiалаьвар, — аьннад Цагена. Говрбаьри Iокiалаьаьча, сихха дIаьара а наьах цун говра тIа а хайна дIаьахий Цаген. Говрбаьри араваьлча, йоацаш хиннай говр. Кхы де хIама а доацаш шортгаш цIаваьхав из.

Мар цIаккхаьчача сесага хаьттад:

— Фу ваьлду Iа? ГIаш хIанна хьо? Говр мича йахар Iа?

— Хьа да цу ялсмала гIаш ца лелийта дIаелар аз цунга говр, — аьннад мара.

ДIаяздаьр АУШЕВ, Абувар.

Хамхоев В.

«ДОШО ЛОАМ» БЕЦАР ДУВЦАР

Бетта цкьа е шозза воагIар из Аза йолча. Ше массеза ва цхьаьаца соагIат е кагий хIамаш яхьаргьяр. Дезача денношка, тайп-тайпара зизаш кхухьар.

ТIаккха, хьакхаштe ма воал, кастагIа аза хьалар. Ший Iаьр-жача «Волгаца» узар из хIанз. Хьалхьетlа ше эха ца тугаш кинмаьле а, тIехьагIа дукха духьале йицар Азас цо ше цIа йига-ра. Музыкальни школе яр из хьехаш.

...Цхьан дийнахьа, занятеш чакхъьенна, бераш чудахача е эгIар Аза школе, радио чу гIолла лоакаш хиннача эше-рашка ладугIаш. Корех ара хьежача йоIа, цхьаьца уйлаш соьъаьлараца, ашарий теркам бицбеннабар. Коридора чура хьаьезача, сарахьа улгаш дила енача техничкай ведарий тата-ше, уйлаех хьаьххар из.

ХьалгIетта радио дIайоа а ль, киага хьалхашка дIа а этта, ший прическе дIанийсйир цо. Семеваьнна, сьазаьнна саг санна дIагIо хьежар из классе гIолла. Сандукъе гоа а, хьанга хьаь а ца хоаш, ше гай-милга хайра цунна саьхата тIа хьежача. ТIаккха, улгаш дулаш йоаллаш Iаза Iадика е йийца, араьлар.

Иттох минута яха езар цун, автобус сецача моттиге дIа. Ше гIозьяьнна хила еза е сатийна хила еза къоаста ца луш, са аькхъуваш, сехьуваш е йо-дар из новкъе де. ХIанзалца цунна вахарех кийттар а цун вахар ше а хуаццалу бийса яр тхоъсарара яр.

Аза Адама еза, аьнна, нах боагIаргбоагах коам баьбар тахан. ЗIамига саг шийна бок-къонца везаеннав, е часта-кха-ста гуча юхача цо, ше къайла-вьлча сагогдаргдолаш Iома-йята оамал я-шогI ер, аьнна хетар цунна тхоъсара. Шоаш массайтаза дагара дийца дале е, ше цуига яьара рьзэ йолаш дош деннадале а.

Йийай дагара сагото кхетайн-ча санна, сигале е яр бешхе безаме йоацаш. ДерзагIа догIилгаш дар дIалхаш. Iочукхайде тIорма чура хоит хьал е дьа-кхе, ма хьадоаржадаь алелеаха, наькъо гола тохачара автобус гучаьлар...

Цун тIехьагIа кхо бутт гергахьа вьлар.

Маьрцlаьнщте дукха ваар, цIагIа хулг тохара кедай е цIа-на е йола нус. Мардас оалар, «Азас ца дича чам хетац сона дуача хIамана», — аьна. Мар-нана е хулар, лоалахой истам ке ший несий эдел дувцаш хурапаш эш. Керда енача не-сех хьогар кхоний а.

Дазалга кердa ирех хIеча-рах, мел эшар долаш санна хьталора гонехьарчарна. Бакъ-да, Азайна-м хьатацар шийгар-чоз ирех. Ший баьнаш дар цун из ца хьтадалара.

Уж бакъанаш хьалхе а кай-надаларнах цунна. Ма дукха хIама хургдар-кх цо, цхьа кIаз-зига хийна а цу баьцанех сакхийна хиннадалара, нзо бутт хьалха...

Маьре енa кIира доаллаше-хьа, вайнахта Iаьдаларгlа, ше хан тIа вьниха валчах, шийна дукха безаш хиннача балхе дIатlаргlорг ма йий яхаш, дог-дахьадар Азас. Цу хана-м Ада-ма ала а вьннадер. «ГIорг а хьо болха а, сабарде, хьаньы-канаьнаэн нускал дийна бутт а балелакьа, балха дIазийтад ма алийта вайга. Бицьелар ше ваниеноз. Е хьенна хеь, ерт-тIа лаьркIа хиннавий а. Хош шахьа а, бицлуш а ма хулий цхьаьболаь нах.

ТIехьагIо, ший балхан лаьца, Азас юхе верда дешизача, Адам цIаь хиндача воаца тIе-чайхар:

—Дитаьлеь сона хIана, хьай болх-моаз! Хьо хьаба сайна ца моге, цаI дергда эз. Кхийтарий хьо? Болх е балара из — хьщка тIа пIалгаш детташ, хьаи фу йоак ца хоа гIараш еш, дийнахьа саррелца...

— Ай, ва Адам, цхьан ле-нега пианино ма бериа из, Iе хоза хет, аьаш, ладугIа. Бицьеина хьо? Цу хана-м безаме дувцар Iаi вайнехьа дакхара ашарех, Чайковски «ГIургIаннин Iамель, Хаматурина «Турашца деча халхараш. ХIаьта хIанз ма дика пIелгаш детта хьашка а сага фуй ца хов гIараш а хилар царех.

— ЯьаI Iа фу дергдий Дахар из, цитечий. ДIа отар кIал летт хьоиа кхи эзIамагIа боа-цаш хьшие, хьоар чулаош. Хьа пианино сайна къагаш, шоар еца е, фаттан хьехкача ардахках ль. Из бо хьона хIанз хьа болх. ХIанз даьлар из, со мукъа вац. Са новкъостий болгIа, йиц ма лелаь, сийсара хинача хургва ала. Ханнахьа чу воагIорг а вац хьона тхоьсара.

Азайна хацар Адам лаладер фуд. ДукгIа ала алча, цо хьа а аргдацар. Дерригa цIенa довцнйга-м хоаш яр из. «Болгаь яр даим хоаххаш. Аьча хулар Адамга, Азайна кура-лаш а эш. Из цо миште доаккхаш Азайна хацар.

Ма хьаштдоацаш, айса сайна бир-кх аз ер тийша болх, ехаш бIаргах дира хий гIадамаш, ле-гаде аьлар из наст-наста, шийне голилуш ляттача вазоре дениш дIа ма ух.

Цкъа, цхьан бус, массаза санна, Адам чува е гоаш, мет-та юкъе охазаш эгIар Аза, лам-па а ца сагаш, баьдача цIагIа. Духьала ухар хьалларча юхь-га ираза хийта, Адам шийна хоаза воаллуча замара кур-таш...

Вена хьаьттар Адам, хоза гIирсах кийчвенна а волаш, БогIа март дар. Моарчиелаш хаттараш дьаьул тIехьагIа, кь-сара хьалдакккхар шийна дена соагIат. Кхданая кинормано медальон яр из.

— Аза, дукха доаккха хIама деца а, аз хьайна соагIате лаьрхIа доле е хIаммар дIа-эцал, — цхьа хоза велакъьелар из.

— А, Адам, из дукха мах болаш соагIат да. Сона тоам хетац хьогара из хьаэца. ХIана даьд Iа иззал ше, дошо хIа-маш-м еза ма йий?

— Ай, дIаяла, фу ах Iа хIана, маьхашца кьестадеш хилац соагIат. Хьана лу, мишта лу, хьанна лу — из да къоастда де-зар-м. ДIакхаьоллал, ирав до-лаш, гIоза лелайойла Iа ер!

Ше фу дича, фу аьлча бе-кьахьа хургда ца хоача Азас хьайцар из.

— Баркал хьона, Адам, сай мара со наркIерах, аз сайга хьаттача-м доайтаргдацар хьога иззал ше.

— Аза, из-м хьалхьий фийа миссел йола медальончий мара дацар. Уж хьалхьенача догIа лоамаш, сайна могамча, дошоца кхьаьна хулийтаргдар аз хьа сийна, хьона доача соагIата.

Дошо лоамаш... Юза е дагаухар Азайна. ХIаьта хIанз! ХIанз цIаьтайна дар гIулкх. Азайна-м дезацар уж «дошо лоамаш». Лоамаш меттел, гуалгаш а боарзилгаш а. Цунна зшар йоаьал яр. Сага дага йоахал, аьаьча Iимарза оалача цхьан дийш а йоахал. Бакъ-да, хIана-м йицар из йоахал. Цхьан сийга яр миссел е. Гуй-рен бийсашна хьежача батта-чох тара яц хIаьзаргъар.

Ягlа хIорда е даь, метта дIавоагIора хьлар Аза. Наб-м хьакхета дагацар. ОI Ма ала хIама хиннад-кх из, дийнахьа сатам боар, бийсана наб йоар. Ма Боарам боацаш бала мах хиннаб-кх из, уйла йоацаш, дагадоккхарах дальча кIамаз, да-лийтача гIалатах дIалуш бар. Из мах биста могаш хIама дац сага вахара.

Азас далийтар шийгара из гIалат. Гуйран бийсашка батто лу йоахал бIаьстан маьлха йоахал йолаш сайна хийтар цунна, сов снзьнар, из йоахал къоастаеллалца сабар дийзар.

— Ванах, хувцавелар - хьогI из? — аьнна хеттар Азайна. — Хьалха, мича вар из нигта. Е аз ма верра ца зийниrа дар-хьогI из. Цу хана-м соца шийн хьамаьл массеза хул, дог-уйлам дагадвахкараши садараш сан-йа детийташ дар цо мел дувцаш хиннар: хиникаех лаьца, ашарех-иллеех лаьца, эздалах-гIуллакхах лаьца, везача шин сага дага хила дезарех лаьца. Азас дувцаш хилча, цхьа безаме вала а къожаш, бакъдоре цо мел яар. Бакъда, ше ду-цацар цу хIамаех. ВIалла а къоаддацар ший вазарах, шой балхах, ше леладечох. «Цо ца дийцача, аз летта массаллериі! — дагаухар Азайна. Iаьрта доагIача хиозь санна, цIаьхха а сиза а, тIебенача безама тув-лаьь хиннай-кх со».

Дукха иллар из ца тьоесиа, оагIув, зарцаш, кIалтIаоелаш. Корах сенаккара белгалонаш холара. Геннара машина тата хезар. Кoa чухьайзар из. Ко-гешта гIаьхха уралоатталой а, боа баха волаш чувера Адам. Дече къаьмаьле гIоза, малерал уразтта дог лоаьзал а вар из.

Цунна бIаргалъайна юха а уйла йера Азас:

—Ванах, хьалха хинначох аIал-ла тара а вац-кх ер. Хьалха цунна воезаш хиннар, Iимарза, безама, хоза сибат доле хIамин-га сег вар. КIаьта хIанзарвар... гIожа, хьаий, цIинхара, дагаза дола сибат дола цхьа... адам дар. Ой, вай хана кхийна хил-ча, массаар вьгIача школе дешa вьгIа хилча, кхийна вьн-на дIаэттача, ший кийсаргой гонахье гуш хилча, ма тамаш я-кх мазал охца, дог дьасса хилар зIамсагаш деллар».

Цун уйлаш юхьагIаьлар, ве-хо чуванача Адам, ца вешшаш валагIьехарца, доладьча чам боацача кьамаьлах:

— ХIа-а! Искусствa болхло, хIана е йинакаа а хьо!

Диша де, диша де, нигта хи-ла е аза мера мутIаьа йола сесагм. Шийна тIайнйза туфлеш, вагIiечара ког лесттабеш, наIаргалье дIа е хийта, нача чопилгаш хьа а даьста, задалеце дошцаш дирана тIа дIа-оьрхна Iохайра из. КIиреенна, сесага тIера бIарг ца баьинхь цхьа юхь а яькха. — Инцу хIана лилац хьо? — тIе-чайхар.

— Фу аьлла хургда со йист! Сога ладугIа мел болаш воагIа хьо чу! Йимаац Iо а, хьога хьежаш дагIай, хьоьца даг-алла. Вешта, хьо-м ваь, аз де лаьркIа кьамаьаш дIаьхоазарга-лош. Кхоана дувцаргда вай, веш-та кхоана ма йий ер хIанз-м, сайна доал, — аьнна деьхе цIагIа хьалчуйолаваар Аза.

Ше ниI хьоаллаьехьа, юха тIа а йийрза, Адама чуйса бIара е хьажа, тIетохар:

— ХIаьта, искусство болхло сайх хиннай, е хургьа вац сона, бакьда, хьоз-м йоаллаш хиннай искусство болхлочун говзал. Из хьа актерел дайзаделар-их сона, бий бутт хьалкагIа, фу пайда бе цун хIанз, гIайтIа йича а! — йийар из.

— Сабардел, сабардел! Фу ала гIорт хьай Хьаькета а веш хьаьлап из, ва [illegible] св-м, хьа къамаьл ваэтадергдолаш. Из хьай тIехьах лета зудал а ца хьоитадеш сона юха чуеля ХьалкIитта Iа чукуьвлер.

Къаркъ менна хилар е, тол этта хилар а, цIаьзза мина дехар ца хоаш, дIадаьмча санна хийтар Азайна, цIаьхха маьрe кьо тIа хьежена.

— Из хьайна хоаргда хьона Адам, дIаяуйла йича. ХIанз хьо, хьа ма верра ва, цу хана коа-зеьр роль хиннай Iа. Ца дувца лаьркIе хиннар со ер хIанз. Iа хьадувца эза, дувцаргда ва Адам, соне магаш хьона кхы хьоца яза. ГIар-тата доацаш къоьстача баккьамо да вай, кхы бер а мичад вай, — из йиць-еннар, ухх тIехьарча хена, ший дага кIала мегтамьа тохалуш хиннахох. ХIанз а тохаденна, цо дальча лазаро дагадохйтар цунна из. Вай шинне ньшьашь цаIаш дац. Ухх дунен тIа мел доле ружьа Iа соне лоаттадарах, соне эшаш из. Сона эшар се эза мотташ сайна веза а моттеш, вIашагIкхийтта-ча вай шинне вахаpa ваьа бер-кате хилар. Баккьда, из со сер-гыа аьлча а, хуле тамаш а.

Цецаеллал тамашайна, са-тийна вагIар Адам.

Со тамаш еш уях цIагIа леттача «наьшихaсъ», доазал да-хьара де хьах, Iа хIанзача берзаньеь. Хьа новкьостех а, фу дош ба ца хоаш, бопабенна ле-лаче. Сона дуьлах хоза хабераш а дувцаш, шоай болgIа дале дезана хана а, е хIанз а хьа-къан-кхетам ца луш довча хьа доьк-наьнаи а йиц аз тамарш... чид. тиаб-щщ.

— Iе фу дергдий! — сабар кхоача а денна, тIечайхар Адам. — Са де хьы хьоаза ма вьаьть. Ховртонии гаьаш тексаден фоарт наьормальни хьаари са дац цаI ваь хьона. Кхы сона хозе мегарг а дац хьона. Кхийтарий хьо?

— Хьет со-м, Адам... кхийт-тай со-м, хIана тIехьа даnа а. Кхы хьоахавергвац хьа дIа а. Кхы цхьаккха хьоаза ца де лаьркIа дувц аза-и... тхоэсара деиа дIа. Са да а вита, тIеш ца ветташ. Из-м шe мел йоаккха ха къахьегаш, ше мел даьр хьаьнале даь ва. Цо санна, совхоз кортоний гаьаш те-кIадаь дапара, вай мортIа хьааьаь кхертар хьо а. Из-м кхертар йоккхаьж «Азай...

Хьола а тара мадр, цо-бин бутт хьалда дикачой, бегашта хьинар е бакь деташ ваьаре хелонех чам бакхенза йолча, хIетта кхийлача йоIах. Цунна ховра хIанз, бакъдоларгъ е мот-тийте дицуе а къоастам ба.

...Азай тIехьаре къамаьл Адамаца хиннача кхоалагIча дийнахьа дар из. Балзара чу-йоагIар из. Бере хене дена ше лийминча, хьашкхийнача коана IотIакхоьнена хана цоах кхий-тар шийца даьа вагIа, лоалахой йоI Залина.

Моаршал а, хаттар а. да-хар-денар а дийцача тIаьхьа-гIа, Залинас хаттар:

— Аза, хIанз хьаьдий хьо-вай Сийсара Адам лаьцав ма йолл?

— Хьаьдаш сона-м. Фу даьд йоах цо?

— Цхьаьнкха «дуьнчфолка» бакIеаб, йоакхаь, уж. Ший новкъостаца къоассам бань-наб, йоах цун безара йоккха ноаш енна хIамаш тIа гIоп-ла. Цигга вIашагIлаьттар а хий-на, цхьанна урс Iийттад, йоах цо...

Къамаьл чакх а даьнна, За-лина дIаьхар. ХIаьта, Азас тохье ха яьоххар, цIагIа чу ца йодаш, шоай коа лотташ. Йийкха сигалe яр гуш. Малх хьежар беркате. Лоалахой цIьан коара хьаазор, лоаьаш доехкача берий ьона гIараш.

Азайна хIанз-м шьара ховр «дошоча лоамий» мерзах, е бIаргех кхача хин тIадамий дираь а. Вахар дIахододаш дар.

Картоев Йоакъап

ЕЗИЛГА ХУРГДА ИЗ

Йоl, Iуйренаш дIакхуь хьо
уж наькъе тIа летташ—
БIарг ца кхеташ, цIаьхха
хьо тIехьаьлар кхерна.

Сецца дилла тхир санна
маьлха кьег хьа юхь, —
Езилга хургда из—
са немка чIоагIа буаь.

Даккьийга арвоаль
уаьаце наьаь тIа ер —
Мича хоа чубоагIаш
Дукьаьа кхеттий хьо.

Зиза бер санна лай,
Йоl, хьона тIера йоа—
Езилга хургда из —
аз хьона вашобаьа-чIеь.

Со сарахье арвоал —
хьо сарахье ха тIа уъ,
Со сонна кагий наь
хи йиста дувца уъ.

Цахан оачкьохайняйь
хьо сога эвхаь.
Езилга хургда из —
хьо гуйаа со дег дай.

Грозный, театральни майда сейрахь.

Р. АУШЕВА-сурт.

Столице йоккхагIъярех йолчарна цхьан массиве — Чертаново — ззараш болча бахача нахна хьайиллай метрополитена — 14-километрови трасса. ХIанз Москван цу районе бахачу нах города центре кхачча алхха тиъаь минута кхача йиш йолаш ба.

Церда, Серпуховски, радиус латт шиш тайпара архитектурин а декоративни а тоаль йолча ворхI станцех.

Серпуховски радиус болх бе йоладдийтарца Московски метрополитен 197 километр йIаьхаа а 123 станци йолаш а, дуьнен тIа пхелагIча моттиге датташ хургья. Пассажираш дIа-юха кхуьларга диллача — дени буси ворх! миллион саг — цунца цийслуш цхьанкха яц.

СУРТА ТIА: Серпуховски линегIара «Южная» яха станци.

Б. КОВАШКИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

ШОАЙ МОХК ТОХКАШ

«Краевед эггара хьалха — тохкамхо, зIамига Колумб», — аьнад В. Бианке. Уж дешаш нийса аьнна хилара тешал деш яр Грозэрча эпсарйй ЦIагIа хинна зIамигача туристий - краеведий шоллагIа республикански конференци. Цига шоеш баьча балхах дувца, дагабала гулбеннабар республика ерригача школашка болх беш йолча «Са Даьхе — СССР» яхача Ерригсоюзни туристско - краеведчески экспедиции ворхI маршрутагIа болх беш йолча краеведий отрадий членаш. ДоархIаме а тайп тайпара чулоацам болаш а ба краеведаша беш бола болх, царех да Сийлахь боккхача Даймехка тIема доакъашхой лаьар, церех йола материал гулъяр, шоай мехка Iалам доввар, кхыдараш.

ЗIамигача краеведий конференци хьаьллаш къамаьл дир зIамигача туристийкраеведий республикански станце директора С. А. Омарова. Баьча балха итог а еш цо белгалдаьккхар, «Са Даьхе — СССР» яхача Ерригсоюзни экспедице йиъагIа этап йолча юкъа республике 5251 экспедиционни отряд хьаьь хилар, цар дукхагIча даьнъе болх баьб «В. И. Ленин дийнабарел а дийнагIа ва» яхача маршрутагIа. Цу лостамагIа болх беш къаьстта а белгалбаьннад № 25 йолча Грознерча юкъерча школа краеведаш. Къаьстта дика кийчъдьй цар Ленински комната. вIашагIкхетар чакхдаьккхад В. И. Ленина роль ловзаьча М. Ю. Лермонтова цIерагIча республикански эрсий театра актереца, РСФСР заслуженни артистаца В. Оглоблинаца. Ишта дика къахьийгад цу маршрутах болх беш № 32 йолча Грознерча школа дешархоша. Цар лехаб Ленин кхелхача шера КПСС мугIарашка дIайийца бола нах, техкаб Г. К. Орджоникидзе революционни никъ.

Шоаш баха город, юрт йовзаш болча краеведашта юкъе дикка белгала ба Назранерча № 3 йолча юкъерча школа дешархой. Цар техкад ГI. Ахриева цIерагIа «Электроинструмент» завод хьахилара истори, цун дегIаахара наькъаш. Малгобекерча № 6 йолча юкъерча школа краеведаша Iомадаьд города мехкдаьтта промышленность дегIаахара дешаш.

«ТIемашка лорабаьб шоай даймохк» яхача маршрутагIа болх беш дукха материал гулъвьй № 4 йолча Малгобекерча школа - интерната дешархоша, цецвалдал дика музей хьальй цига тIема доакъашхошта хетаьь. Цу тайпара дика болх баьб Сунженски района Ассиновски юкъерча школа дешархоша. ХIаьта къаьстта а дIайха дешаш ала деза хьехархочо Е. А. Фаргиевас кулгалдеча лаьхе белгалъяьннхача Назранерча № 3 йолча школа экспедицех. Шоай мехкахоех — тIема хана разведчик хиннача I. Царгевхи летчик - истребитель хиннача М. Оздоев хи музея бIарчча экспозицеш хиллал материал гулъдьй.

Чакхъяьннай «Са Даьхе — СССР» яхача Ерригсоюзни туристско - краеведчески экспедице йиъагIа этап, цун итогаш ергъа ер бутт чакхбоаллаш «Артек» яхача пионерски лагере гуллургболча краеведаша. Цига дакъа лоацарга вай республикерча краеведаша а. Цига белгалдоаккхаргда пхелагIча этапе болх бара наькъаш. Из этап Сийлахь боккхача Даймехка тIем тIа Котало яиккхара 40 шу дизара хетаьь хургья.

Шоай туристско - экспедиционни отрядаша даьчох дувцаш конференце къамаьлаш дир Октябрьски района пионерий ЦIен «Данко» яхача клуба член Горский Петра, Наурски юкъерча школа дешархочо Головкина Галинас, № 3 йолча Назранерча юкъерча школа дешархочо Могушков ИбраьхIимас, кхычар. Цул тIехьагIа конференце доакъашхоша экскурсеш йир Грозне гIолла.

С. АРЧАКОВ.

КРАСНОЯРСКИ ХУДОЖЕСТВЕННИ МУЗЕЙ

Керда художествени музей хьайиллай Красноярске, из я къаьнарча цIагIа. Цун хьалхара экспозицена юкъедахад города тайп - тайпарча запасникашка, моттигерча краеведческа музее хинна балхаш. ДIалаьрхIача ззарел совгIа экспонат я цу чу.

— ЛаьрххIа йола зал пхиъ я тха, — йоах музея директора искусствоведа Абисова Аннас. — ХIаьта а оаха царех ялх лоарх!. ХIана аьлча, шиъ тайпара зал хьалъй цIен гонахьарча ковнах. Укхаза гIашлой лелача наькъашта лалла оталъй тиъаьх скульптура. Дикка наьха теркам тIаозаш ба москвича Б. Никонорова «Рублев Андрей» яха болх, цун мехкахочун Ю. Чернова «Плотогонаш», Советски Союза Маршала Г. Жукова яздархочун Б. Полевойя портреташ, кхыдараш. Ерригa скульптураш яьй бороах, гранитах, мраморах, цудухьа сибарегIен шелал новкъа яц царна. ХIаьта а специалисташа цахаддаш бIарглокх царва.

Музея кертера зал я сийлахь - воккхача эрсий художника Сурикова балхаш чулар. Красноярск — цу живописца даймохк, цудухьа укхаза я мехка эггара йоккхагIа йола цун балхий коллекци.

Массаза дукха нах хул цу зале, цу зале гойташ да Репина, Ге, Маковске, Бенуа, кхыча цIи хезача художникий картинаш, этюдаш, язде леладаь сурташ.

Музее я малхбузеевропейски искусства зал а. Цига гойташ да немецки, чехски, английски, голландски, итальянски говзанчий балхаш.

Музее го йиш я графически балхий коллекци, декоративно - прикладной искусства хIамаш.

ИВАНОВ Борис.
(АПН).

МОСКВА. Революционни турпалал гойташ да Никарагуана хетадаь СССР халкъа художника Илья Глазунова сурташ. Уж доаза йиш я ДоттагIален цIагIарча цун произведеней выставке.

Американски агрессораша а цар марионеткаш а лелабеча тийшача балхаца деналле къовсам лоаттабеча Никарагуа халкъанарча безамо болгалдоах советски говзанча полотнаша а сурташа а. Вай художникех эггара хьахагIа Никарагуа ваха хиннача И. Глазунова хьагойт ший къаман кортамукъале а революцена кхагIдаьннараш а лорадара тIехьа ницат чIоагIденнача халкъа цаI дола сурт.

СУРТА ТIА: выставкага хьожача хана. Юкъе латтараш СССР-ера Никарагуа посол Х. Суарес а художник И. Глазунов а.

В. МАСТЮКОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДИКА ГIУЛАКХАШ IОМАДЕ ТIЕХЬЕННА

Грознерча № 26 йолча технически училище хIара шера юкъера лаьрхIача арахец бигъ бIаь болхло. Уж ба баракъаш хIамаш тегараш парикмахераш. Царех дукхагIбараш юрташка балха хьожабу. ХIаьта деша багIараш шоаш а ба дукхагIбараш юрташкарен станицашкарен баьхха.

Балха говзал Iомаярал совгIа, къонача мехкарий политически культурин боарам дикка лакхлу училище дешаш цар йоаккхача хана. Балха говзал Iомаяра а массе оагIоракъа духовни дегIабаккхара а мел эшар да мехкарашта училище: предметаш хьеха квалифицированни преподавателаш, йоккха опыт йола производствени говзал Iомаю мастераш, мастерскеш. Тайп-тайпара кружокаш, художествени самодеятельность.

Дешархошта коммунистически кхетам луча йоккха моттиг дIалоац атеистически кхетам балара. Цу гIулакха къаьстта теркам тIабохийт. Цуна кхы а чIоагIлу къоначa мехкарашта юкъера интернациональни доттагIал. ХIаьта цига деша багIа нохчий, гIалгIай, эрсий эрмалой, кхыбараш.

— Дешархошта оаха атеистически кхетам лу тайп - тайпарча формашка гIолла, — йоах училища кхетам балара даькъерча завуча Чебалина Татьяна Михайловнас. — Училища дешархошта атеистически темашка лекцеш ешийт города вулий преподавателашкен «Знание» обществе лектораш кен.

Дешархошта дика хьехамаш харцхилар довзийташ кхетам лу тха тхоай преподавателаша а. Из гIулакх къаьстта дика деш ба эстетика хьеха преподавателаш Кургускинен Левинен.

Татьяна Михайловнас дIахо дийцар атеистически кхетам балара формех. Училище болх беш я «Къона атеист» яха клуб. Цуна керте латт дешархо Бадиева Лиля. Клуба совета членаш ба дешархой Эльчакаева Фатима, Абдуллаева Жанета, Каимова Рукьият. Преподавателаша новкъостал а деш цар вIаштIехьбоаккх дешархоша шоаш беш бола атеистически кхетама болх.

Клуба совето шиш заседанешка дувц атеистически болх дешархоша дикагIа вIаштIехьбаккхара дешаш. Преподавателаша цхьана заявтеш ю. Рефераташ язъяра дешархошта заданеш тел. Дешархоша язъяь я «Нохчийн гIалгIайн ширача ханара динаш», «Ислами кхалсаги», «Фу Iомаду исламо» яхараш а кхыяраш а.

Училище арадувл «Къона атеист» яха пенгазет. Цу тIа дешархоша, преподавателаша язду шоашта динах хетараш, дина хьакъехьа философешa, Iилманхоша, писателаша яьхараш.

Училище деш да «Атеист кIира». Шоай группе из болх мишта бу дувцаш кхоалагIча группа комсорг йолча Гайдиева Фатимас аьлар, кхыча группашa санна, тха группо а атеиста кIира дIахьу. Цу кIирагIа оаха арадоаккх «Атеист» яха тхоай газет. Цу тIа оаха язду динах лаьца тхоашта хетараш, из делабеча наха ду гIулакхаш. Нагахьа санна, тхоай дешархоех динах тешаш а шекволаш саг нийсвелча, цунах лаьца къамаьл хул газета тIа.

Училище хIара бетта ю «Iилма а ди а» яхача журнала обзор. Из еча хана ювц республика газеташ тIа атеистически темагIа араьнка статьяш. Из болх бу хьехархошен дешархошен цхьана.

Динах тешаш а шекболаш бола дешархой дукха - кIезига бий хьажара а цунга хьежна атеистически кхетам балара болх бара а лаьрхIа училище ю анкетированни. Цу тIа уттаду «Динах тешаш а шекйолаш йий хьо?», «Къемата ди дсагIаргхиларах теший хьо?», «Шун цIагIа малав динах тешаш?» яха а кхы дола а хаттараш. Царна хIара йоIо коп лу, ший цIи кIал а ца язъеш.

Цу тайпара атеистически кхетам луш болх баьчул тIехьагIа училище ю атеистически дешашта хетаьь конференци. Цига къамаьлаш ду преподавателаша а дешархоша а. Масала, тIехьара хиннача конференце дешархочо Даваевас «Ислами кхалсаги» яхача темагIа даьча къамаьлага терхам тIабахийта ладийгIар гулбеннараша. Даваевас белгалдаьккхар дIаяхача хана дино кхалсаг чIоагIа тоIаль лоаттаь хилар, Октябрьски революци хинначул тIехьагIа кхалсаг паргIата хилар, маIача сага санна, общество доллача хIамаш хьакъехьа бокъо йолаш из хилар.

Атеистически кхетам луш мехкарашта юкъе беча балхах хьахулар дувцаш училища комсомольски организаце секретара Гайрбекова Жаннас аьлар:

— Тха училище динах тешаш бола мехкарий нагтахьа мара нийслац. Нийсбеннараша хIаранеца къаьстта кхетама болх бу. Царна къамаьлаш дайт динах ца тешача кхыча мехкарашка. Цар даьшца - новкъошца къамаьлаш ду. Динах тешаш а шекбола а мехкарий художествени самодеятельноста, тайп - тайпарча кружокашта, общественни вахара гIулакхашта юкъеоз.

Дешара шу чакхдоалача хана динах тешаш а шекболаш хиннача мехкарий уйлаш хуьцаеле хул, лакхлу цар идейнополитически сакхетам.

ХьатIакхувча тIехьенна коммунистически кхетам балар, цунца цхьана атеистически кхетам балара хьакъехьа беча балхах, парте хьалхашка оттаду бекктоккхаме декхар лерхI училище.

Ю. ТЕГАЛОВ.

12 ШЕРА-ЦХЬАН МОТТИГЕ

Город Орджоникидзе медицински институт чакхъяьккхача Базоркина Исмейла Лейла юха цIаера ший хьамсарча Нохч - ГIалгIайчена. Республике здравоохранение министерствас из хьожаю Грознерча № 3 йолча поликлинике участкови лора болх бе. Из дар 1971 шера. Цу хана дена из бола ца хувцаш, наьха могашала тешаме хьахо хинна хьинаре къахьегаш, лазара диагностика нийса оттаяра а эшашш дола дарба дара а кердеи пайдане йола методаш ший балха юкъеихувлаш чIайоагIа Исмейла Лейла. Из баьхен долаш унетошта ез из, коллегаша лоархI.

Барт-цхьоагIо йолаш дезал ба цун бер: мари кхо бери. Хьинаре [illegible] лоац цо общественни балха тIа. Из а профсоюзни комитета член, каст-каста докладаш ю цо лорий консультацешка, политзанятешка кийчлуш язъю рефераташ.

Дика специалист хинна ца Iеш, дика саг а я из.

СУРТА ТIА: Л. И. Базоркина.

И. ПЛИЕВА сурт.

ЛИТЕРАТУРНИ ВIАШАГIКХЕТАРАШ

Болхлой класса къоначa тIехьенна — профессионально-технически училищай дешархошта кхетам луча хьинаре дакъа лоац Нохч-ГIалгIайчен яздархой организаце.

Укх тIеххьарча хана Нохч - ГIалгIай АССР яздархой Союза художественни литература пропаганде бюрос чакхъяьккхай «Тхо къона болхлой класс», «Сий дола гIишлонхо», «Тахан дешархо — кхоана говзанча» яхача темах йола беседаш.

Грознерча №№ 5, 9, 11, 12, Ачхой-Мартанерча № 4 йолча СПТУ дешархошца вIашагIкхетараш хиннад республика халкъа яздархочун Боков Ахьмада, яздархой Мусаев Мухьмада, Сулаев Мухьмада, Ведажев Ахьмада, Плиев Махьмад-СаIида, Арсанукаев Шайхе, Шайхиев Iалвади, кхычар.

Цу вIашагIкхетарашца дикка гIо ду кхуьаш йоагIа тIехьe коммунистически кхетам луш хьалхееча.

И. НИКОЛАЕНКО.

ХIАРАНЕ ДЕКХАР

Шерагара - шерага наха дукхагIа дIайовлаш латт ОСВОД Нохч - ГIалгIайче а. 140 эзар саги дукха хIама ца эшшаш 250 коллективни члени ва тахан НГIАССР ОСВОД-а мугIарашка.

РСФСР ОСВОД-а республиканий, областий, крайн советашта юкъе чакхъяьннача хи тIарча кхерамзлен конкурса итогех 1983 шера шоллагIа моттиг хьажайир Нохч-ГIалгIайчен ОСВОД-а совета.

Ерригача горрайисполкомашка а я хила чубаьнача наьхе вахар лорадара йола комиссеш. Уж комиссеш, къаьстта НГIАССР Министрий Совета председатела заместитель Т. У. Махмудхаджиева керте йола республикански яр а тIехьа, хилар бахьан долаш, толамаш даьхад балха тIа республика ОСВОД-а. Дика къахьийгад ОСВОД-а город Грозне районий цхьайолча юрташкарча районий советаша.

ОСВОД-а хин базе дийнахьа а бус а болх беш хилар хила бахараш хьабахара постащ Грознерча «форда» тIа. Дилла болх беш я Грознерча «форда» тIа «Электроприбор» яхача завода хила бахаран хьабоаха посташ (цу «форда» йисте я завода салаIаре зона). Дилла болх беш я ишта НГIАССР «Ремстройтреста» № 1 йолча РСУ нах хьабоаха пост а.

Нагахьа санна ОСВОД-а республикан хин майда, цунна юкъхьанцарча организацешa, боахемий кулгалхоша цул балха е йоагIача тайпара йоккхо йоре, толамаш дукха дикагIа хургдар.

Пхи эзар гектар совгIа я республика хин майда, цунна чудоагIа 1500 километр дIаьха 18 дода хий, 15 боккха Iам. 46 зIамига Iам, 8 йоккха хий датта моттиг. Республике гIолла чакхдоала хий декха 7 канал, дукхагIа яраш нах бехача моттигашта гаьна йола 316 зIамига хий латта моттиг. Грознерча «форд» дIадоац 147 гектар. Заводской районерча Iамо — 65 гектар. Хила баха нах хьабоахача станцеш шин постеш болхлой вIаштIехьдаргдац дувчаш болча беррига наха бIаргкхаба. Цудухьа Заводской Октябрьски районий исполкомаш довкъош а даь дIабийкъаб Грознера «форд» Заводской районерча Iамаш цу районашкарча учреждениешта, предприятешта, организацешта, царех хIараненa шиъ-шийна ховлаьча участка постащ вIашагIйоххилта тIа а дуллаш. Цхьабакъда, из новкъа дале а, цар уж вIашагIъехкац, хи тIарча кхерамзлен дружиникий программагIа ОСВОД-а школашка деша виналаш а хьежабец.

Практически ерригa хий латта моттигаш предприятешта, учреждениешта, организацешта, колхозашта, совхозашта дIайийкъа я Нохч ГIалгIай АССР. Царна тIадиллад шо-шоай участкашка йоагIаш йола порядок лоаттаелта. Цхьабакъда, дерригача боахамий кулгалхой бац цу гIулакха лерттIа теркам тIабохийташ. Къаьстта Iотъар е езаш ба Грозненски районерча «Пригородный», Наурски районерча «Советская Россия». Сунженски районерча «Ассинский» яхача совхозий кулгалхой. 1983 шера оттае езаш йола порядок оттаьяц цар хий лоаттадеча моттигашка. Iалашъяьц хила баха нах хьабахара йола средствеш. Цу боахамашка болх беш студенташ болаш цига нийсъенна зуламе моттигаш. Из дицдалийта йиш яц цу боахама керте латтараша меттел, доаз деш хий лоаттаду моттигаш йолча кхыча кулгалхоша а.

«Гидромеханизаце» треста ГСМУ, «Красный молот» яхчен, ацетонови заводий, «Грознефтегеофизика» треста, № 1 йолча профтехучилища, текстильно - галантерейни объединене, «Промавтоматика» НПО, кхыча предприятей кулгалхоша кхетаду ОСВОД-а болх лоархIаме хилар, планага хьежже нах, ОСВОД-а школе деша хьаухийт. Амма ишта ала йиш яц ГМУС № 7 йолча треста «Грознефтеоргсинтез» объединене, В. И. Ленина, Н. Анисимова, А. Шерипова, СССР 50 шу дизара цIерагIча заводий, ЧИНЦО «Терек» яхача объединене, «Горпромтовары» яхача Грозненски объединене, студенчески стройотрядий, областной штаба, «Водоканалтрест» объединене кулгалхоех. Цар кхетаде деза ОСВОД-а школе а юкъарча образоване школашка а нахага дешийтилга тоадара дикаа даргдоаца гIулакх.

Юкъарча образоване школашка кхоачамлаьдац СССР [illegible] Министерства оттаяь 26 сахьата йола программа дешархошка Iомалйтилга. ГТО значокаш кийчбеш теркалдац цу комплекса керттера дакъа. Iомабаш значкисташ наьк де Нохч-ГIалгIай АССР эскаре ухаш бола дукхагIа бола доприбывникаш наьк де ховш хилац. Вайцига-м кхыметтел Грозне а тIехьа яц дешархой наьк де Iомабе моттиг («Садко» яха бассейн дукхьал спортивни я. ХIаьта цу чу наьк де ховраш мара чу а битац). Цудухьа да нах наьк де Iомабара Нохч-ГIалгIайче РСФСР-е тIеххьарча моттиге хилар.

Из кхоачамбоацар дIадаккхара, социал бахьбар НГIАССР Министрий Совето 1980—1985 шерашка республике итт наьк ду бассейн хьалйойла аьнна, амма хIанззалца хьаьь цхьаккха а яц.

Тхьо совгIа пионерски лагерь я вай республике, хIаьта царех хIаране хийх еваш я наьк ду бассейн. Цхьабакъда, хIанз укх садъате цхьайтта мара яц царна юкъе шиш бассейн йолаш лагерь. Цу йолаш йолча наьк деча бассейнашка а 1983 шера, цул хьалхарча шерашка бераш наьк де Iомадаьдац, дукхьал дувча кхуьларах кхоачам баьб цар. Цун бахьан да профсоюзни ведомствени обкомаша бераш наьк де Iомадергдола плаврукаш хьежабьца хилар. Штаташта юкъе болаш ба плаврукаш, амма царна лаьрхIа алапеш а тешаш кхы нах лелабу.

КПСС ЦК 1983 шера 24 мае баьча соцамга хьежжа, 1983 шера 29 июле республикерча шоай лоIамерча общественни болх тоабарах бола соцам тIайийцаб НГIАССР Министрий Совета президиумо а. Цу соцамаш тIа критика яй республика ОСВОД, городий а районий а партийни, советски органий балха, цар ОСВОД совет кIезига новкъостал деш хилар кертагIа а доаккхаш.

Республика ОСВОД-а коллективно дикна даргдоаца гIулакхаш ду шоай балхацара кхоачамбоацараш дIадахара, шоай ерригача звеньяй болх тоабара, цу даьнье республикански ОСВОД школа болх а. Амма тхона новкъостал эш общественностагара, хIана аьлча хIара сага сийлен декхар да хила ваха саг хьавеккхар.

М. ШАМАЕВ,
республикански ОСВОД школа директор, РСФСР ОСВОД-а отличник.

ДИКТОРИЙ КОНКУРС ХУРГЬЯ

Телевиденеи радиовещанен Нохч - ГIалгIай пачхаьалкхен комитета каст-каста чакхйоах телевидене дикторий къоастабара еш йола конкурсаш. Цига хьож текст ешарга а кхыдолча хьинарашка а.

Цу тайпара конкурс дIакхайкаю хIанз а, эшашбараш ба: гIалгIай меттала передачаш дIахьоргйола диктор-кхалсаги нохчий меттала передачаш дIахьоргйола диктор - маIа саги.

Конкурсе дакъа лаца безам бараш из маце йолалу, мишта дIагIоргья, цунна юкъе дакъа лацара фу эш ха йиш йолаш ба укх адресагIа: Грозный: Дзержинске цIерагIа улица, 21, радио, ЦIа, кадрай отдел.

М. САЛАМОВ,
телевиденеи радиовещанен Нохч-ГIалгIай пачхаьалкхен комитета председатела заместитель.

Редактора заместитель
М. М. ХАМХОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

29 НОЯБРЬ

II ПРОГРАММА

18.00 — «Дуьнен лаьнъашта юкъера обзорни (гIалгIай меттала).

18.15 — Iилман-популярни фильм.

18.30 — «ШерагIа юкъейоалаь Iилман лерда тIа вIашагIтъелла йола даьтта лелаьдара система».

18.45 — «Шун наькъаташта мол ду оаха». Передаче дакъа лоац Нохч-ГIалгIай АССР моттигерча промышленноста министра Э. Д. Тучаева.

19.00 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла».

19.20 — Киножурнал.

19.30 — «Болхлой тIехье» (нохчий меттала).

30 НОЯБРЬ

II ПРОГРАММА

17.28 — «Юртарча клуба дешош».

17.50 — Киножурнал.

18.00 — «Халкъа депутатий Советашка».

18.30 — Парте ветеран. С. Х. Шадиевах йола телеочерк (гIалгIай меттала).

19.35 — «Нохч-ГIалгIайче гIолла».

19.55 — «Вийса даьнъала хийла шун, бераш!».

20.05 — ХIаранех тийша де. Нагиркой программа.

20.25 — «Балха минута мах» (нохчий меттала).

РАДИО

29 НОЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай метт.).

6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.

8.22 — «Сердало» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).

8.33 — Передачай программа (гIалгIай меттала).

8.36 — «Бахара хьисап — овтсечи» (нохчий меттала).

8.46 — ДоттагIален концерт (гIалгIай меттала).

9.15 — «Къона замахо» яха радиовыпуск (гIалгIай меттала).

9.45 — Рейлашка (эрсий меттала).

16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).

16.01 — — Сийлахь-йоккхача металлан 40 шу дизарга! «Днепр тIа хинна тIом» (эрсий меттала).

16.15 — «Мехкдаьтта чакхдоаккхараш». Радиоочерк (нохчий меттала).

16.30 — «Юрта боахам къахьегараштa». Концерт (нохчий меттала).

18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай метт.).

18.20 — «Юртара вахар» (эрсий меттала).

УКВ

18.00 — Э. Валета. «Новый свет» яха радиоспектакль.

19.16 — Магомедов Султана дIалоалаш дола иллеш.

19.43 — «Дина кхаъ». А. Ведзижева дувцар (гIалгIай меттала).

20.00 — Халхара ашараш.

30 НОЯБРЬ

6.40 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай метт.).

6.55 — Хоамаш. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).

8.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.

8.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.

8.30 — Передачай программа (эрсий меттала).

8.33 — Передачай программа (нохчий меттала).

8.36 — «Даьхенах дола иллеш» (нохчий меттала).

11.15 — Воккхийчарна берах лаьца! «Дезале воккхагIар» (эрсий меттала).

11.30 — «ДIайахача замах юхедисараш дIадаха! Декхарнйла ва хIара вар». Корреспонденци (гIалгIай меттала).

11.45 — Халхара ашараш (нохчий меттала).

16.00 — Передачай программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).

16.01 — «Контрпропаганда дешаш кхетамца кхевара», ЙиъалагIа беседа (эрсий меттала).

16.15 — «Профсоюзи кхьин» (нохчий меттала).

16.30 — Халкъа мукъамаш (нохчий меттала).

18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай метт.).

18.30 — «Техника ремонт еш латт». Корреспонденци (нохчий меттала).

УКВ

18.00 — Э. Межелайтис. «Сон». Радиокомпозици.

18.30 — «Фридрих Энгельса музыках лаьца».

19.23 — Иллеш дIаоал Дудаев Зелимхана.

20.07 — «Бакъа-м мейц хиннав». А. Бокова дувцар (гIалгIай меттала).

20.22 — Нохч-ГIалгIай музыка концерт.

Хаоттам

Тахан республике гIоллев Грознея кIезиг-дукха морхаш а йолаш йовчан а йоацаш. Iуйрийна цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш малхбоалехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилаеи. Фегара температура республике 3—8, Грозне 4—6 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана хувпалуш морхаш а йолаш, йовчан а йоацаш, цхьайолча моттигашка дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хекхаш хилеи. Фегара температура бийсана 2—7 градус шелали дийнахьа 5—10 градус йовхали йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 384907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителa — 2-85-07; бехктоххана секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-85-01; юрта боахама — 2-47-84; культура — 2-64-75; кисьмой — 2-85-64; корректорско — 2-89-68.

НАШ АДРЕС: 384907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-85-01; сельского хозяйства — 2-47-84; культуры — 2-64-75; писем — 2-85-64; корректорская — 2-89-68.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ00397. «Грозненский рабочий» издательства-типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 5649.